

VINKO MÖDERNDORFER

ROZA LUKSEMBURG STANUJE V
SOSEDNJI ULICI

Vse se je zgodilo, kot je napisano.

Nič se ni zgodilo, kot je napisano.

Vse se bo zgodilo, kot je napisano.

dokumentarna drama s suspenzom kriminalke

NEKAJ RAZMIŠLJANJ OB NASTAJANJU DOKUMENTARNE DRAME *ROZA LUKSEMBURG STANUJE V SOSEDNJI ULICI*

Dokumentarna drama (dokudrama) se je kot samostojna dramska zvrst pojavila v drugi polovici dvajsetega stoletja, pravi razmah pa je doživela v začetku devetdesetih let. Gre za dramatiko, ki operira s stvarnimi podatki in zgodovinskimi dogodki, jih literarno obdela ali pa jih pusti v dramski strukturi dokumentarno neokrnjene. Kar pomeni, da sodobna dokumentarna drama, tako tudi drama *Roza Luksemburg stanuje v sosednji ulici*, v svoje dramsko tkivo vključuje zapisnike sej, pomembne dokumente, jih komentira na dialoški način ali pa jih z ustrezno dramtizacijo drugače interpretira.

Dokumentarna drama je seveda najbolj vezana na politične teme ali teme etičnih odločitev. Po svoji dramaturško/uprizoritveni strukturi je to epska oblika gledališča, kar je razumljivo, saj poskuša govoriti o totaliteti sveta. Na nek način je dokumentarna drama tudi v današnjem času *shakespearejanska* gledališka forma. Zаметke dokumentarne drame lahko najdemo že pri Brechtu, predvsem v igrach: *Mati korajža*, *Kavkaški krog s kredo*, *Baal*, *Ustavljivi vzpon Artura Uia ... v zavest svetovnega dramskega pisanja* je dokumentarna drama vstopila z igrami Rolfa Hochhutha: *Namestnik*, *Antisemitske domneve*, *Zdravnice ...* To so v resnici prave dramske rekonstrukcije npr. sodnih procesov (*Namestnik*). V zadnjem času se tudi v slovenskem gledališču srečujemo z igrami in uprizoritvami, ki na podlagi dokumentov, zapisnikov, pričevanj ... pred gledalca postavljajo gledališke dogodke, ki delujejo kot delno dokumentarne igre, saj izhajajo iz realnega, vsem poznanega dogajanja, vendar so v končnem, gledališkem izzvenu vseeno fiktivne zgodbe. Takšni sta brez dvoma odlični igri Ferdinanda von Schiracha *Teror* in pretresljiva igra Tadeusza Słobodzianeka *Naš razred*. Obe izhajata iz zgodb, ki so se zares zgodile. Iz resničnega dogajanja črpata svojo umišljeno gledališko pripoved, ki pa na trenutke vseeno deluje dokumentarno.

Živimo v izrazito spolitiziranem času novega *sužnjelastniškega kapitalizma* četrte industrijske revolucije enaindvajsetega stoletja. Živimo pa tudi v permanentni vojni, v katero smo vpleteni vsi, še posebej državljani tako imenovanega zahodnega sveta. In ko govorimo o beguncih, govorimo o brezpravnem evropskem posamezniku, anonimnem prekarcu, ki životari v vedno bolj odtujenem globalnem svetu, kjer vladajo egoizem, odsotnost empatije in s tem povezani različni nacionalizmi in fanatizmi. Tudi slovenska družba kljub svoji

majhnosti ni imuna na vse to. Drama *Roza Luksemburg stanuje v sosednji ulici* poskuša spregovoriti tudi o intimni usodi posameznika, saj človeški odnosi v brutalnem svetu *vojne vsakega z vsakim* razpadejo najprej v svoji intimni psihofizični strukturi.

Pričujoča igra tako vsebuje elemente dramskega pisanja dokumentarne drame s suspenzom dramaturgije kriminalke. Na koncu se namreč izkaže, da je tragična zgodba glavne junakinje zgolj fasada za veliko bolj zapleteno *čiščenje kadrov* v obveščevalnih strukturah družbe.

Čeprav smo imena nevladnih organizacij v igri namenoma zabrisali in prikrili, nerazpoznavna so tudi imena vpletenih vladnih institucij, ministrstev in nekaterih oseb ... igra vseeno vsebuje mnoge elemente resničnega dogajanja, pričevanj, celo zapisnikov in rekonstrukcij dogodkov. Vendar vse služi zgolj fikciji in sporočilu drame.

Igra *Roza Luksemburg stanuje v sosednji ulici* je predvsem zgodba o ženski - o borbeni, trmasti in načelni ženski v nenačelnem svetu -, in je zgodba o tem, kako lahko nevidne sile sistema lomijo in zlomijo posameznika, čeprav je vsa etična in moralna resnica na njegovi strani.

Živimo v svetu, kjer so meje med resničnim in fiktivnim, med strahom in pogumom, med resnico in prevaro, med obljubo in lažjo, med normalnim in umišljenim popolnoma zabrisane. *Če ima nekdo preganjavico, pravi pregovor, in se mu zato dozdeva, da ga zasledujejo in opazujejo, to nikakor ne pomeni, da ga zares ne zasledujejo in opazujejo.*

Vendar: tudi *dokumentarna drama* je vedno predvsem drama z jasno izpisanimi značaji in konflikti med njimi. Je predvsem fikcija. Bolj opozorilo, kaj se lahko zgodi, kot kaj se zares dogaja. Ampak saj zato vedno tudi gre.

Osebe:

ROZA

MILENA

GABER

JURIJ

OTROKA: Brina, Timi

MOŠKI Z OČALI

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM

FANT Z RAČUNALNIKOM

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM

KADIRA

ADIL

Prevajalec, Vojak 1, 2, 3, 4, Policisti/specialci 1, 2, 3, 4, Avstrijski uradnik, Ženska, Državna tožilka, Državni sekretar, Minister, Študent 1, 2, 3, Študentka 1, 2, 3, Uniformirani policist, Policist v civilu, Dekan, Tajnica, Državni sekretar z Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Stari gospod, Turški sultan, Miklova Zala, Iskender, Zdravnik

Prizor pred začetkom

Bela soba.

Ženska v beli sobi. Oblečena v belo.

Ženska nas gleda. Naravnost v oči.

Molk.

ROZA: Jaz *nisem* Roza Luksemburg.

Molk.

ROZA: Jaz *sem* Roza Luksemburg.

Molk.

ROZA: Vsaka ženska je Roza Luksemburg.

Molk.

ROZA: Vsaka ženska bi *morala biti* Roza Luksemburg.

Molk.

ROZA: To je noro, vem. Ampak, jaz sem nora. V norem svetu nora. Tako mi pravijo. Tako so naredili, da mi lahko tako pravijo. In je muka. Muka, ker je vse tako, kot ne bi smelo biti. Mučim se, ker se zavedam, da sem nora. Da sem Roza Luksemburg. Da nisem Roza Luksemburg. Peče!! To peče! V glavi peče!! Ljudje pa umirajo. Umiram. Napolnjena z ... Napolnjena skozi ... Žilo. Z drekom. Svet je drek in v naših žilah se pretaka ... To je noro. To je noroooooo!!

Molk.

ROZA: Jaz sem Roza Luksemburg. Jaz nisem roza Luksemburg.

Zatemnitev.

Prvi prizor

Tiskovna konferenca.

Dolga miza. Za mizo predstavniki nevladne humanitarne organizacije. Nasproti novinarji. Različni ljudje. Veliko mladih. Nagneteni so. Za tiskovno konferenco vlada velik interes.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Roza sedi na sredini. Očitno je osrednja govorka tiskovne konference. Oblečena je zelo barvito. Rahlo ekstravagantno. Govori z žarom.

ROZA: Človek je svobodno bitje. Vsak človek si zasluži, da odide drugam, če ne more živeti doma. To je njegova osnovna pravica. Že od pradavnine. In če ljudem države kratijo pravico do svobodnega gibanja, potem kratijo pravico do svobode, še več, jemljejo jim pravico do življenja. Kot pravi pesem: *Če doma jim dobro ni, žerjavi se čez morje vzdignejo ...* Tako tudi človek. Moramo se zavedati, da nihče ne zapusti rad svojega doma. Ljudje gredo od doma, kadar doma ne morejo živeti. Ljudje si tako rešujejo življenja ...

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Kaj pa tisti, ki hočejo samo zaslužek?

MILENA: Prosim, ne prekinjajte tiskovne konference. Na koncu boste imeli priložnost za vprašanja.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Veliko je takšnih - nekateri smo prepričani, da so takšni v večini -, ki hočejo v Evropo samo zaradi zaslužka.

MILENA: Prosim, počakajte ...

ROZA: Bom odgovorila ... Tudi tako imenovana ekonomska emigracija je pravica. Ljudje, ki ne morejo prehraniti svoje družine, ker zaradi različnih vzrokov v njihovih domovinah ni dela, imajo pravico poiskati delo drugje. Tudi to je osnovna človekova svoboščina.

Ljudje odobravajo. Kratek aplavz.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Kaj pa kriminalci?

MILENA: Še enkrat vas prosim ... Počakajte do konca tiskovne konference.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Povečalo se je število kaznivih dejanj. Ob meji so zabeležili kar nekaj vlomov.

MILENA: Ki pa so jih zagrešili domačini. Policija je to že pojasnila.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Dva poskusa umora. Rop bencinske črpalke. Streljanje ...

Gaber, eden od organizatorjev tiskovne konference, jezno vstane.

GABER: Te novice objavlja portal *Naša dežela*. In nihče drug.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Kar ne pomeni, da vse to ni res.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

GABER: Isti portal je objavil tudi, da se je Hitler do osemdesetih let skrival na Brionih in da je igral šah s Titom.

Publika zaploska in se zasmеji.

ROZA: Če mi dovolite, bi nadaljevala ... Gre za resne zadeve. Za nepravilnosti, ki smo jim priča v zadnjem času ...

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Moja punca je noseča. Zadnjič mi je rekla, da jo je strah vseh teh čudnih tujcev, ki jih srečuje na naših ulicah.

MILENA: Še enkrat vas prosim, da ne prekinjate tiskovne konference.

GABER: Če ste prišli zato, da bi provocirali ...

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Nočem, da bi moj otrok, ki se bo rodil čez dva tedna, da bi najprej zagledal pred sabo črnca ...

MILENA: Lepo vas prosim!

GABER: Če je njegov oče črnc, je prav, da ga zagleda.

Ljudje se zasmеjijo.

Ljudje zaploskajo.

Mladenič z nahrbtnikom osramočeno odide.

MILENA: Nadaljevali bomo s tiskovno konferenco. Roza ... Prosim.

Ljudje se umirijo.

Roza vstane. Stopi naprej proti ljudem in med ljudi. Vidimo, da ima krajšo nogo. Šepa.

ROZA: Spoštovani ... če si boste vzeli čas, bom kasneje odgovorila na vsa vaša vprašanja. Razumem strahove ljudi, ki pa jih namenoma sproža določena politika. Ne samo lokalna politika, tudi uradna politika mnogih držav Evropske unije. Vendar zdaj ne gre za politiko. Gre za človeško ravnanje. Gre za ljudi, ki bežijo pred vojno, ki si skušajo rešiti življenje, Evropa pa jih odganja od svojega praga kot garjave pse. V mnogih državah, ki jih reveži prečkajo na svoji poti, jih varnostni organi pretepajo, se norčujejo iz njihovega trpljenja ... To pa so v resnici ljudje, ki so izgubili vse. Razen svojega življenja nimajo nič. Res je, med njimi so tudi takšni, ki želijo samo boljše življenje, in ja, med njimi so morda tudi takšni, ki imajo slabe namene ... Vendar, spoštovani, jih bomo preštevali? Jih bomo prebirali, kot da so

krompir - ta je gnil, ta je dober, ta je premalo debel ... Naša dolžnost je, da pogledamo na sočloveka, kot na sebi enakovredno bitje, da mu pomagamo in da ... zato smo se tudi zbrali na tem mestu, da javno protestiramo proti nehumanosti naše države kot tudi evropske skupnosti, katere del smo, ker represivni organi kratijo ljudem osnovno človeško pravico, to je pravica do azila in življenja.

Ljudje zaploskajo.

Možakar, ki je videti kot novinar, dvigne roko.

MILENA: Prosim.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Gospa Roza ...

ROZA: Rozalija.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Oprostite ... Mislil sem ... Tako vas vsi kličejo ...

ROZA: Rozalija.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Gospa Rozalija ... Rad bi nekaj vprašal.

ROZA: Izvolite.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Pa saj vi dobro živite, mar ne?

Tišina.

Zatemnitev.

Drugi prizor

Na ulici.

Možakar, ki je videti kot novinar, Mladenič z nahrbtnikom.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Zmedel me je.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Vaja dela mojstra.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Kaj pa zdaj?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Razmišljam.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Ampak ... začel sem pa dobro?

Možakar, ki je videti kot novinar, molči.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: A nisem?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Naj ti bo. Tokrat.

Možakar, ki je videti kot novinar, potegne iz žepa papir in ga pomoli Mladeniču z nahrbtnikom.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Podpiši.

Mladenič z nahrbtnikom podpiše.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Še kje?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Samo enkrat.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Kaj pa moja kopija?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ni kopije.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Prav.

Moški spravi papir v žep. Iz drugega žepa potegne denarnico. Mladeniču našteje nekaj bankovcev. Mladenič jih spravi v žep.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Če me boš še kaj rabil ...

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ob četrkih imaš predavanje. Ob sedemnajstih.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Ne hodim redno.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Vem. Letos si bil samo trikrat.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Moj naslov ...

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ne skrbi.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Čakal bom.

Možakar, ki je videti kot novinar, odide.

Zatemnitev.

Tretji prizor

Ulica.

Otroka. Deklica osem let. Deček šest. Čakata.

Roza priteče. Šepa.

BRINA: Čakala sva te!

ROZA: Hvala bogu! Še sta tu!

TIMI: Vsi so že šli domov.

ROZA: Nisem mogla prej.

BRINA: Zakaj pa oči ni prišel, če ti nimaš časa?

ROZA: Ker sem rekla, da vaju bom jaz prišla iskat. Gremo!

TIMI: Ampak si zamudila.

ROZA: Ne bom več. Obljubljam.

BRINA: Oči nikoli ne zamudi.

ROZA: Gremo.

Odidejo.

Dež se ulije.

Četrty prizor

Pisarna. Nekje na neznanem kraju.

Ob oknu stoji Moški z očali. Na stolu pred mizo sedi Možakar, ki je videti kot novinar, z aktovko v naročju. Kasneje Mladenič z nahrbtnikom.

MOŠKI Z OČALI: Čisto sem moker. Preklet dež zafukan! Še pljučnico lahko staknem. Me že pika v prsih. A ni to butasto?! Greš takole iz hiše, pogledaš v nebo in si rečeš: Danes ne bo deževalo, zato ne bom vlačil dežnika s sabo. In kaj se zgodi?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Dežuje.

MOŠKI Z OČALI: Če bi s sabo vlačil dežnik ves kurčev dan, gotovo ne bi deževalo.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Jaz ga imam vedno v torbi. Zložljivega. Nič prostora ne zavzame. Po pet evrov jih imajo.

MOŠKI Z OČALI: Vse lahko imamo pod nadzorom, samo zafukanega vremena ne.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Kaj pa vremenarji? Oni obvladajo.

MOŠKI Z OČALI: Drek pa obvladajo! Narava je nepredvidljiva. Narava ni kot ljudje, kjer lahko predvidiš, kakšen bo njihov naslednji korak. Grejo na pico pa na pivo in kaj sledi? Scanje in sranje. Kar gre not, gre ven. Če malo počakaš, bojo slej ko prej šli na stranišče scat in srat. Hop! Pa jih imaš. Ljudje so predvidljivi. Narava pa ni šahovska igra, kjer lahko načrtuješ naslednjo potezo.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: In vseeno izgubiš.

MOŠKI Z OČALI: Jaz nikoli.

Moški z očali v kozarec z vodo vrže tableto, ki se počasi in šumeče raztaplja. Kalcij? Vitamini?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ja.

Možakar, ki je videti kot novinar, potegne iz žepa šop listov in jih izroči Moškemu z očali. Moški z očali jih pazljivo pregleda.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Vsi so podpisali.

MOŠKI Z OČALI: Je to vse?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ostalo vrnem v blagajno?

MOŠKI Z OČALI: Pri sebi imej. Boš še rabil. Popolnoma ti zaupam.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Poročilo bom napisal do jutri.

MOŠKI Z OČALI: Na klasičen način. Maile lahko vsak prebere.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ja, na klasičen način ... Kar je zoprno. Sem se že odvadil pisati na roko.

MOŠKI Z OČALI: Klasičen način je najboljši! En list papirja, eno poročilo, nič kopij. Ene oči ga vidijo, ene roke ga lahko uničijo. Maili pa so neulovljivi, nekontrolirano jih deliš okoli,

pobegnejo ti, vsak malo bolj nadarjen heker ti lahko vdre v pošto. Poleg tega, ko pišemo maile, vedno prehitro pritisnemo *send* in nam je potem žal. Kadar pa pišemo na roko, premislimo, mislimo, se odločamo, popravimo, zmečkamo, vržemo v koš, začnemo znova ... Zavedamo se, da je to dokument, ne pa hipna odločitev. Zato: vsa poročila na roko! Niti ne na pisalni stroj, s svojo pisavo jamčiš za resnico, črnilo je kot kri, kot da bi pisal s krvjo ... Razumeš? Kurc, saj vem, da ne razumeš. Nikoli nisi razumel. Pa saj je vseeno. Na roko, sem rekel. No ... Je še kaj?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Klasika. Malo so tečni, ampak brez haska. Malo protestirajo in se potem dobro počutijo. Tisti alternativci delujejo borbeno. Celo agresivno. V resnici so pa nezainteresirani. Forma. Nič prave vsebine. Najprej kričijo, potem gredo pa na pivo. Če jim plačaš pivo, spremenijo svoja stališča. Če jim plačaš še sadjevec, so popolnoma na tvoji strani.

MOŠKI Z OČALI: Zmeraj so bili taki.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Mogoče pa je nekaj ...

MOŠKI Z OČALI: Ja?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Rečejo ji Roza Luksemburg. Ime ji je Rozalija.

MOŠKI Z OČALI: Kateri starš bi dal takšno butasto ime svojemu otroku? Rozalija! Zajebeš ga za vse življenje.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Študentje so jo začeli tako klicati, čeprav z Rozo Luksemburg nimata veliko skupnega. No, oblači se pisano, nenavadno. Sem pogledal na internet, tudi Roza Luksemburg je bila takšna.

MOŠKI Z OČALI: Posnema jo.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ne bi rekel. Že prej se je čudno oblačila. Mislim, da zaradi noge. Z ekstravaganco poskuša prikriti šepanje.

MOŠKI Z OČALI: Levičarka?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Desničarka.

MOŠKI Z OČALI: Kako gre to skupaj z Rozo Luksemburg?

Možakar, ki je videti kot novinar, se hudomušno nasmehne.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Z desno drži žlico. Z desno odpira vrata. Češe se z desno. Po nosu si vrta z desno. Čistokrvna desničarka!

MOŠKI Z OČALI: Ne zajebavaj! Veš, kaj sem mislil.

Možakar, ki je videti kot novinar, se zresni.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Oprosti. Nisem se mogel premagati. Že dolgo ni nikjer nobenih levičarjev, mi jih pa še vedno iščemo.

MOŠKI Z OČALI: Kaj pa je potem?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Humanistka. Humanitarka. Prostovoljka.

MOŠKI Z OČALI: No, ti so še bolj zopni.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: In profesorica. Dvojni doktorat. Pametna. Se mi zdi.

MOŠKI Z OČALI: S pametnimi je vedno največ problemov.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Mislil sem, da bo na tiskovno prišlo samo par ljudi, pa je bila polna dvorana. Zares ji gre. In ljudje to čutijo.

MOŠKI Z OČALI: Na tiste, ki jim gre zares, je treba še posebej paziti.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Zdi se mi, da imajo nekaj za bregom.

Možakar, ki je videti kot novinar, zavzdihne.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: No, to je pa tudi vse. Na otvoritvi slikarske razstave ... same packarije, če mene vprašaš ...

MOŠKI Z OČALI: Umetnost ni bila nikoli tvoje področje.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Nekaj so bili glasni. Pijani slikarji. Sem posnel. Bom prepisal. Potem je tu še skupina ... Dobiva se vsak torek *Pri podhodu* ... To je gostilna. Vinotoč.

MOŠKI Z OČALI: Vem.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Profesorji, dva pisatelja ... Znajo kaj pametnega povedati, ampak jih noben ne posluša.

MOŠKI Z OČALI: Samo ti.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Možakar, ki je videti kot novinar, se zahahlja.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ja, samo jaz. Ampak jaz sem itak član njihove skupine. Že dvajset let. Dolgoletni prijatelj tako rekoč.

Moški z očali si v usta vrže nekaj tablet in jih poplakne z vodo.

Možakar, ki je videti kot novinar, se zresni.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Vsi imajo redne službe, hiše, žene, preskrbljene otroke, ljubice ... Bom natančno popisal. Dobro se jim godi. Takšni imajo spremembe zgolj na jeziku, svojega *dobrega življenja* se sebično držijo kot klop.

Moški z očali se zamisli.

MOŠKI Z OČALI: Roza Luksemburg.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Če ne bi bil to, kar sem, bi ji celo verjel.

Moški z očali prikima.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Všeč ji je, da ji pravijo Roza Luksemburg. Čeprav imata, kot sem rekel, zelo malo skupnega. Roza Luksemburg je vse življenje bežala po Evropi, bila je Židinja, preganjali so jo in pred smrtjo je bila v zaporu. Vsa svoja dela je napisala v ječi. Poznala je Lenina in umrla je mučeniške smrti. Pretepli so jo, posilili, ustrelili v obraz in vrgli v reko *Sprea*. Sem prebral na Wikipediji. Naši Rozaliji pa se je vedno dobro godilo. Nikoli ji ni nič manjkalo. Ne razumem, zakaj se tako žene za tiste, ki nimajo nič, ker *ona* ima vse. No, vsaj več kot drugi. Službo imata oba z možem. Dve dobri plači. On je redni profesor, ona je sicer na pogodbi. Imata dva otroka. Mama ji je zapustila hišo. Bila je edinka. Dobro živijo. Prepričan sem, da se tako žene samo zato, ker ji študentje pravijo Roza Luksemburg.

MOŠKI Z OČALI: Preklet dež kurčev. Tisočkrat sem si že rekel, da bom imel v pisarni dežnik.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Jaz ga imam v torbi. Zložljivega.

Molčita. Moški z očali gleda skozi okno. Dež.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Predlagaš kakšen poseben postopek?

Moški z očali ne posluša več.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: V zvezi Rozo Luksemburg?

MOŠKI Z OČALI: Spet bom moker kot poscan cucek.

Možakar, ki je videti kot novinar, vstane, pospravi papirje v svojo aktovko in v tišini odide.

Moški z očali nekaj časa sam. Gleda skozi okno. Dežuje.

Pri drugih vratih tiho vstopi Mladenič z nahrbtnikom. Moški z očali ga pogleda.

MOŠKI Z OČALI: Koliko ti je dal?

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Štirikrat po dvajset.

Moški z očali pogleda na list papirja, ki mu ga je izročil Možakar, ki je videti kot novinar. Moški z očali se nasmehne.

MOŠKI Z OČALI: Drobiž.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Prosim?

MOŠKI Z OČALI: Da se mu splača! Napisal je, da ti je izročil petkrat po dvajset.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Itak.

MOŠKI Z OČALI: Pa si vseeno podpisal?

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Ste rekli.

MOŠKI Z OČALI: Pravilno. Imaš dežnik?

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Zložljivega. V nahrbtniku.

Moški z očali se zelo približa Mladeniču z nahrbtnikom. Skoraj obraz ob obrazu.

MOŠKI Z OČALI: Me vzameš pod svoj dežnik?

Mladenič z nahrbtnikom se v zadregi nasmehne.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Itak.

MOŠKI Z OČALI: Te povabim na pico. Jaz častim.

Zatemnitev.

Peti prizor

Pri Rozi doma.

Za mizo. Roza, otroka Timi in Brina, Jurij. Večerjajo. Roza je navdušena, Prežarjena. Vsa v ognju. Hlasta. Preskakuje misli.

ROZA: Naš glas se končno sliši! Veliko ljudi je prišlo. Tudi novinarji. Zainteresirana javnost. Pomembno je, da ljudem v tej deželi jasno povemo, kakšen odnos ima oblast do tistih, ki nimajo nič. Oblast deluje mimo zakonov. Tudi mimo ustave. Prišlo je veliko mojih študentov. Oblast ljudi ustrahuje, šikanira, zavrača jih, jim laže ...

TIMI: Kaj je to *šika* ...?

Starejša hči Brina strmi v krožnik. Jurij ji ponudi kos pice.

JURIJ: Boš še en kos?

BRINA: Mrzla je.

TIMI: Kaj je to *šikiranje*?

ROZA: Javnomnenjske raziskave so nam naklonjene. Nekaj se premika. Nismo politična stranka, vendar so nas ljudje postavili v sam vrh pomembnosti in priljubljenosti. Kar pomeni, da se nekaj dogaja. Ljudje razumejo stisko drugih ljudi. In prav na tem, na empatiji, se lahko zgradi nova družba, nov svet! Kadar čutimo drugega, kadar razumemo drugega, njegove težave, njegovo bolečino, je vse ostalo lahko. Živimo v svetu blagostanja, primanjkuje pa nam *pogled* na drugega ... *Občutek* za drugega.

TIMI: *Patija* ... Kaj je to?

JURIJ: Brina, zakaj ne ješ?

BRINA: Pica ni zdrava.

JURIJ: Pica je ja super! Veš koliko otrok bi si želelo imeti pico in kokakolo za večerjo?!

BRINA: Včeraj smo imeli pico.

JURIJ: Ampak danes je drugačna. Z gobicami in artičokami.

TIMI: *Patija* ... Kaj je to?

ROZA: Zadovoljna sem. Prvič po vseh letih, kar smo ustanovili nevladni *odbor za zaščito človekovega dostojanstva*, sem zadovoljna.

Timi se igra z vilicami. Prčka po krožniku.

TIMI: Patija ... Pataja ... Patuja ... Pipika paraja pamaja ...

Roza reagira nervozno.

ROZA: Timi, nehaj!

JURIJ: Povej otroku!

ROZA: Kaj?

JURIJ: Kar te sprašuje!

ROZA: No, kaj bi rad, Timi?!

Otrok je užaljen in trmast.

TIMI: Nič.

BRINA: Pica ni zdrava.

ROZA: V soboto bom skuhala njoke.

JURIJ: Mamica bo skuhala njoke. Bravo!

Jurij teatralno zaploska.

ROZA: Se motim ... ali pa si malce ironičen?

JURIJ: Jaz? Jaz sploh ne znam biti ironičen.

ROZA: Saj vem ... Oprosti. Zamujam ... Ni me doma ... Med tednom ne kuham ...

JURIJ: Glavno, da nam pereš in likaš!

ROZA: Spet si ironičen.

JURIJ: Ne. Ljubim te.

Otroka se hihitata.

BRINA: Ljubim, je rekel ...

TIMI: Ljubim, bubim, snubim, kubim, čubim ...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Roza stegne roke preko mize. Prime otroka in moža Jurija. Z rokami sklenejo krog.

ROZA: Rada vas imam. Vi ste moje vse!

TIMI: Ubim, mubim, ljubim ...

ROZA: Vem, da zanje čase nisem dobra mamica niti žena ...

JURIJ: Zadnje čase?

ROZA: Nehaj!

JURIJ: Oprosti.

ROZA: Ampak če smo se že lotili vsega tega, moramo zdaj zdržati do konca.

JURIJ: Ti si se lotila.

ROZA: Ljudje rabijo pomoč. Pa ne gre samo za pomoč. Gre za osveščanje. Gre za prihodnost sveta, ki je popolnoma izgubil kompas.

JURIJ: Patetična si.

TIMI: Kaj je to *pate-čna*?

ROZA: Obljubim, da bom v soboto skuhala njoke. In ragu. Takšnega, kot ga je delala moja mama.

BRINA: Babica je kuhala najboljše njoke na svetu.

TIMI: Niso bili njoki, luleki so bili.

Otroka se zasmejita.

JURIJ: Mamica je obljubila! Zapomnita si to. Ker če je obljubila, potem to vedno stoprocentno drži.

Roza se nenadoma zresni.

ROZA: V soboto ne morem.

JURIJ: No, kaj sem rekel!?

ROZA: Spomnila sem se. V soboto ...

JURIJ: Ja?

ROZA: Sobota je pomembna.

JURIJ: Za njoke?

TIMI: Za luleke.

Otroka se hihitata.

ROZA: Za Kadiro Hadji Ibn Haji Dawud al Gossarah.

Šesti prizor

V prostorih nevladne organizacije.

Vsepovsod škatle, na sredi preprosta miza. Računalniki. Delovno, aktivistično vzdušje.

Za mizo Kadira. Ženska je oblečena v črno burko. Nosi sitar, muslimansko žensko pokrivalo, tančico, ki ji povsem zakriva obraz. Skozi ozko režo se slutijo samo oči.

V sobi so še Roza, Milena, Gaber in Salim - prevajalec.

Na stojalu pred njimi video kamera.

KADIRA: Kadira Hadji Ibn Haji Dawud al Gossarah.

Prevajalec Salim prevaja.

SALIM: To je njeno ime.

MILENA: Gospa Kadira ... Uporabili bomo samo vašo zgodbo ... Vaše ime bo za širšo javnost strogo varovano. Snemali bomo zgolj zaradi tega, da nam kasneje ne bodo očitali, da smo si zgodbo izmislili. Razumete?

Zapis arabščine šiitskega narečja je zgolj fonetičen.

SALIM: In yukhbiruu bi'asmayihim li'avi shakhs, 'iinahum. 'iinahum bihajat 'iilaa tasjil sutiin faqat li'anahum l yadeun 'ana alqisat ghyr sahihatin. Hal tafahum?

Kadira prikima.

MILENA: Kje bomo začeli?

GABER: Najbolje, da kar od začetka.

ROZA: Gospa Kadira ... Od kod prihajate?

SALIM: Min ay balad'ant?

KADIRA: Gabl eamayn, harabna min surija. taeradna lilsariqat min 60 shakhsaan min'afraad al'usra. Laqat harabat'ana wazuji waeumar bin haji watisesat 'atfalin.

Salim prevaja.

SALIM: Pred dvema letoma smo odšli iz Sirije. V Siriji so pobili šestdeset članov moje družine. Jaz, moj mož, Omar Ben Hadji in devet otrok smo pobegnili.

GABER: Kje vse ste bili v teh dveh letih?

SALIM: 'Ayn kunt?

KADIRA: Qharaq thlatht 'atfalin. Lagad tam 'iinqadhuna min gibal al'atrak. kan almukhayam aldhy 'aetuna 'iaah fi alhaqiqat ealaa eumala' al'asd. 'khinduu kl almali. Aikhtafaa zujiun fi almuaskar ...

SALIM: Trije otroci so utonili, ko se je potopil čoln. Rešili so nas Turki. Pobrali so nam ves denar. Taborišče, kamor so nas dali, so imeli v resnici čez Asadovi agentje. Nismo vedeli tega. In tako je nekega večera izginil moj mož. Šel je po vodo. Naslednje jutro so mi povedali, da so ga zaklali in vrgli v morje.

KADIRA: Isto noč so me prvič posilili. Zvlekli so me k skupnim straniščem. Naslednjo noč so prišli spet. In še naslednjo. Četrto noč me niso več vlekli iz barake. Posilili so me vpricho otrok.

VOJAK 1: Kaj se dereš, kurba!

KADIRA: Ne pred otroci, ne pred otroci!

VOJAK 2: Naj gledajo! Naj si zapomnijo!

KADIRA: Zaprite oči! Zaprite oči!

VOJAK 3: Prekleta šiitska prasica!

KADIRA: Zaprite oči! Otroci! Zaprite oči!

VOJAK 4: Gledajo naj, kar naj gledajo!! Kuzle male šiitske.

KADIRA: Najstarejšima dvojčicama so porezali veke, zato da nista mogli zapreti oči. Nista jokali, moji punčki. Nista. Tudi ko so ju posiljevali, nista jokali.

MILENA: Tega ne morem poslušati.

Milena si z grozo zatisne ušesa in se obrne stran.

ROZA: Kadira ... Lahko nehaš. Ni treba ... Razumem ...

Kadira izbruhne.

KADIRA: Ne razumeš! Nič ne razumeš! Kdor ne doživi, ne more razumeti.

ROZA: Obljubim ti ...

KADIRA: Dovolj imam obljub. Alah mi je obljubil, da me bo skupaj z mojimi otročki vzel k sebi. Ni me vzel. Nisem vredna, da bi me vzel. Nisem jih čuvala, mojih punčk, mojega fanta...

ROZA: Kadira ...

KADIRA: Niso jokale. Ponosne moje deklice. Niso jokale ... Fant je jokal. Štiri leta je imel. Posilili so ga z ročajem metle. Kričal je: *Musaeadat 'amiyin, musaeadat 'amy!*

SALIM: *Mama pomagaj, mama pomagaj!*

GABER: Nehajmo.

KADIRA: Nočem nehati!

ROZA: Pomembno je, da svet izve.

KADIRA: Svet noče vedeti, noče slišati, noče videti!! Svetu je vseeno za moje otroke. Iztrgali so jih iz mojega naročja. Odvlekli stran. To je zadnje, kar se spomnim. Omedlela sem. Izginila. Poniknila v temo. Zagrnila me je groza in potem mrak. Nisem zdržala. Umrta sem. Vrgli so me v neko barako. Ne vem, kdo je skrbel zame. Ničesar se ne spomnim. Ko sem po nekaj tednih prišla k sebi, nisem vedela, kam naj grem, kje sem. Nihče me ni razumel. Taborišče so izpraznili. Mojih otrok ni bilo več. Kar tavalala sem. Najprej v neskončnih krogih po izpraznjenem taborišču, potem pa so me vzeli s sabo. Ne vem, kdo ... Kar šla sem. Hodili smo peš. Bili so ljudje iz mojih krajev. Za njimi sem hodila. Ženska, ki je sama, je tudi med svojimi ljudmi manj kot pes. Ona je kriva, da je sama, da so ji ubili moža, da so ji vzeli otroke ... Ženska je kriva!! Prišli smo do Evrope. Takoj sem stopila k uradnikom, k policistom ... hotela sem jim povedati, da so mi ukradli otroke, hotela sem jim povedati, kaj vse se je dogajalo z mano ...

AVSTRIJSKI URADNIK: Ihre persönlichen Dokumente! Wohin reisen Sie?

KADIRA: Saraq al'atfal manya. aghtasbuni. eadhbuni.

AVSTRIJSKI URADNIK: Ich verstehe es nicht. Sprichst du Englisch, Deutsch, Französisch?

KADIRA: Povedala sem jim, da so me mučili, posilili, da so mi odpeljali otroke, ubili moža...

AVSTRIJSKI URADNIK: Ich verstehe es nicht. Ohne Dokumente ... Sie können auch Albaner für mich sein. Abgelehnt!

Avstrijski uradnik udari stampiljko.

KADIRA: Niso mi verjeli. Nisem znala angleško, nisem znala nemško. Nisem imela dokumentov, ničesar nisem imela. Prevajalec, ki so mi ga dali, je bil sunit in je sovražil šiite. Narobe je prevajal ... Smejal se je. Nihče me ni razumel. Poslali so me nazaj. Na vlak in nazaj. Spet v Grčijo, spet v Turčijo. Pobegnila sem. Ne spomnim se, kolikokrat so me posilili. Dokler mi ni neka ženska, zasmilila sem se ji, čeprav je vedela, da me je posilil tudi njen mož, dala burke. Rekla je ...

Ženska v burki. In s pokritim obrazom ter zavešeno režo za oči.

ŽENSKA V BURKI: 'Artadi mulabisi taghtiat einik. Pokrij si obraz. Pred burko imajo spoštovanje. Burka te bo zaščitila.

KADIRA: V naši družini ženske nismo nosile burk, samo jiiibab. Obraz smo imele odkrit. Naša družina je bila premožna. Ženske nismo skrivale oči. Ampak zdaj sem oblekla burko. Pokrila obraz in oči. Se zakrila. In je pomagalo. Vsaj malo. In sem šla nazaj. Nazaj v Evropo! Stran od doma, ker ... mojega doma ni več. Nebo in zemlja gorita v mojem domu. Otroški kriki so namesto zraka in kri teče namesto rek v mojem domu. Po zraku letajo mrtve ptice z obrazi dojenčkov v mojem domu. Ženske rojevajo kamne v mojem domu. In moški se spreminjajo v krvave zmaje v mojem domu. Kjer je bil nekoč moj dom z molitvenimi preprogami, z ornamentami rastlin in vijugami Mohamedove pisave ... je zdaj železno nebo. Nisem imela kam. In sem šla proti severu. Evropa! V Evropi so drugačni ljudje. Evropa spoštuje ženske. Evropa čuva otroke. Evropa je dobra, Evropa je kot luna, ki sveti na vse enako, v Evropi ni bolečine ... In so me vrnili. Štirikrat. Dve leti potujem. Samo potujem. Kot v krogu brez izhoda. Nikamor ne morem pobegniti. In zdaj sem spet tu.

ROZA: Povejte ... Samo še to ... Kaj se je zgodilo ...? Pri nas? Kaj se vam je zgodilo tu?

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

POLICIST 1: Nima dokumentov.

POLICIST 2: Kaj vemo, kdo se skriva pod temi črnimi cunjami.

KADIRA: Potegnili so me z vlaka.

POLICIST 3: Zaradi mene je lahko spodaj tudi moški.

POLICIST 4: Opasan z eksplozivom.

POLICIST 2: Ali pa s heroinom.

POLICIST 3: Boljše heroin kot eksploziv.

POLICIST 1: Dol! Daj to dol!!

KADIRA: Razumela sem, kaj hočejo. Radi bi videli moj obraz.

POLICIST 4: Noče.

POLICIST 3: Kar za mano!

KADIRA: Vlak je odpeljal. Zvlekli so me zadaj, v temo, za kontejnerje. Nikjer ni bilo nikogar. Upirala sem se. Nisem hotela sneti burke. Bala sem se, da se bo ponovilo ... Na vseh mejah se ponavlja ...

POLICIST 1: Greš stavit, da je spodaj moški?

POLICIST 2: Daj to dol, ti rečem!!

KADIRA: In mi je poskušal sneti burko. Zakričala sem.

POLICIST 1: Ženska je.

POLICIST 4: Pička!

POLICIST 3: Mlada pizdica!

POLICIST 2: Pri nas nič ne skrivamo.

POLICIST 3: V Evropi ne skrivamo obrazov!

KADIRA: In me je vrgel na tla in mi dvignil obleko.

POLICIST 2: Pri nas nismo zakriti.

KADIRA: In me je udaril.

POLICIST 2: Vsakemu pogledamo v obraz.

KADIRA: In me je udaril.

PILICIST 3: Če si pošten, potem pokažeš obraz. Razumeš?

POLICIST 4: In pičko!

KADIRA: Nisem kričala. Če se upiraš, je še huje.

POLICIST 1: Všeč ji je! Všeč ji je!!

KADIRA: Mislila sem na konec, na Evropo, na to, kako se vse poplača, na svoje otroke ...

GABER: Potem smo prišli in jo rešili.

MILENA: Po naključju smo bili tam.

GABER: Nekdo je prišel k nam. Tujec. Maročan. Pokazal je, da se tam daleč, na polju, v temi za kontejnerji nekaj čudnega dogaja.

MILENA: Stekli smo tja.

GABER: S sabo smo imeli snemalca.

MILENA: Kaj se dogaja?! Kaj se dogaja?! Sem kričala v temo.

KADIRA: Slišali so, ko ste prihajali. Porinili so me za kontejner. In mi rekli, naj se oblečem.

GABER: Mi smo nevladna organizacija za zaščito pravic beguncev. To so naši dokumenti. Delujemo pod okriljem mednarodne organizacije ...

POLICIST 3: Pazi, snema nas.

POLICIST 1: Gre za teroristko.

POLICIST 4: Daj sem kamero!

GABER: Hoteli so nam vzeti kamero.

MILENA: Vsi sem!! Pridite sem!! Vsiii!!! Sem kričala v temo, čeprav za nami ni bilo nikogar več.

POLICIST 4: Kaj kričiš, baba zmešana!

MILENA: Prestrašili so se.

GABER: Umaknili so se. Policist je izza kontejnerja pripeljal Kadiro.

POLICIST 2: Nič ji nočemo.

GABER: Kaj ste počeli z njo?

POLICIST 1: Rutinska vprašanja. Sama naj pove! Je tako? Vse v redu? Smo bili prijazni?

KADIRA: Prikimala sem.

POLICIST 1: No, vidite!

KADIRA: Vseeno mi je bilo. Tolikokrat se je že zgodilo ... Bala sem se. Samo, da je konec, sem mislila, samo da je konec.

MILENA: Izročite nam jo. Mi smo nevladna organizacija ...

POLICIST 3: Ovirate delo varnostnih sil.

VOJAK 1: Naj jo odpeljejo. Kaj me briga za muslimansko prasico!

MILENA: Kaj ste rekli?

VOJAK 2: Narobe ste slišali.

VOJAK 3: Pusti. Gremo.

MILENA: Rešili smo jo. Odpeljali. V zbirni center ...

KADIRA: Zdaj me hočejo poslati spet nazaj. Jaz pa nimam več moči ... Nimam.

ROZA: Vse bo v redu. Kadira, ne boš šla več nazaj. Ostala boš tu. To, kar si povedala ... Javnost bo zahtevala ... Dobila boš zaščito. In otroke bomo poiskali. Obljubim.

KADIRA: Nimam več moči. Nimam več moči! Nimam več moči!! Nimam več moči ...

Roza objame Kadiro.

Nekaj časa objeti.

Gaber se jima previdno približa.

GABER: Za posnetek bi potrebovali ...

ROZA: Kadira ... Te lahko prosim, če lahko snameš burko? Samo za posnetek. Zaradi tožilstva. Naredili bomo ovadbo ... Veliko bolj verodostojno bo ...

Kadira pogleda prevajalca Salima.

Salim prikima in zapusti prostor.

Kadira sname burko.

Zagledamo mlado, zelo lepo žensko z dolgimi črnimi lasmi. Njene oči so žareče. V njih je velika žalost.

KADIRA: Hadha 'ana hadhih qasti.

Sedmi prizor

V pisarni državne tožilke.

ROZA: *Hadha 'ana hadhih qasti.* To sem jaz. To je moja zgodba. S tem je *Kadira Hadji Ibn Haji Dawud al Gossarah* končala svojo pripoved.

Državni tožilka, Državni sekretar, Roza, Milena, Gaber.

DRŽAVNA TOŽILKA: Presunljivo.

ROZA: In ni osamljen primer.

DRŽAVNA TOŽILKA: Kaj pa drugi dokazi?

DRŽAVNI SEKRETAR: Bolj stvarni. Bolj neposredni.

ROZA: Njeno pričevanje ...

DRŽAVNA TOŽILKA: Takoj bi jo moral pregledati zdravnik. Po več kot treh tednih je zelo težko ugotavljati fizična dejstva posilstva.

ROZA: Morali smo si pridobiti njeno zaupanje. Kadira prihaja iz drugačnega kulturnega okolja. Muči jo občutek krivde ...

DRŽAVNI SEKRETAR: Ker je privolila?

MILENA: Lepo vas prosim!!

ROZA: Mislite, da *Kadira Hadji Ibn Haji* ne govori resnice?

DRŽAVNA TOŽILKA: Gre za stvarne, neizpodbitne dokaze.

MILENA: Pa kaj mislite, kaj so delali z njo v temi, sredi polja, za kontejnerji?! Če ne bi bilo nas ... Rešili smo jo pred brutalnostjo policije.

DRŽAVNI SEKRETAR: Oprostite ... Kot državni sekretar moram protestirati. Naši policijski organi niso agresivni.

GABER: No, to so pa najbrž edini represivni organi v Evropi, ki so v resnici mirovniki.

DRŽAVNA TOŽILKA: To ni pravi nivo pogovora.

GABER: Oprostite.

DRŽAVNI SEKRETAR: Nevarnost terorističnih napadov je velika. Naši fantje nosijo glavo v torbi vsak dan.

MILENA: Kako je lahko ženska v burki teroristična nevarnost!

DRŽAVNI SEKRETAR: Znani so primeri žensk, ki so bile pod burkami opasane z razstrelivom. Takšen primer se je zgodil nedavno, pred ameriškim veleposlaništvom v Kabulu. Umrlo je dvaintrideset ljudi. V minulih dveh letih so se kot teroristke samomorilke pojavile ženske v burkah, zaradi njihovih napadov je umrlo šesto petintrideset ljudi, dva tisoč tristo pet ljudi je bilo ranjenih ...

GABER: Zelo temeljito ste se pripravili na naš obisk.

ROZA: Gospa državna tožilka ... Pričevanje Kadire *Hadji Ibn Haji* je resnično in pretresljivo.

DRŽAVNA TOŽILKA: Samó pričevanje.

ROZA: Kako to mislite, *samó pričevanje*?

DRŽAVNI SEKRETAR: Ti ljudje so dobro poučeni, kaj morajo povedati. Za njimi stoji organizacija.

ROZA: Hočete reči, da Kadira laže?

DRŽAVNI SEKRETAR: Gre za dosego ciljev. Vedo, na kaj Evropejci, še posebej občutljive aktivistične Evropejke, oprostite izrazu, *padejo*. Na otroke, na posilstva, na agresijo ... In tako jih poučijo, kaj morajo govoriti. Nobenega stvarnega dokaza ni. Cilj je zasedba Evrope, uničenje našega načina življenja ...

ROZA: No, zdaj ste povedali vse! To, kar ste rekli, govori največ o vas, o vašem značaju in seveda političnem prepričanju.

MILENA: Ksenofob ste.

GABER: In rasist.

DRŽAVNA TOŽILKA: Če boste nadaljevali v takšnem tonu, bom sestanek prekinila.

ROZA: Oprostite.

DRŽAVNA TOŽILKA: Kaj pravzaprav hočete?

ROZA: Naša organizacija ...

DRŽAVNI SEKRETARJA: Kdo vas financira?

MILENA: Zakaj pa je to pomembno?!

ROZA: Financira nas Evropska skupnost iz progama *Evropa Amnesty International*. Ustanovljeni smo bili leta 1988. To je bila prva skupina na območju nekdanje Jugoslavije ...

DRŽAVNI SEKRETAR: Takrat sem bil star pet let.

GABER: Še zdaj ste.

DRŽAVNA TOŽILKA: Lepo vas prosim!

GABER: Se opravičujem.

ROZA: Od takrat smo zrasli v največjo nevladno organizacijo za človekove pravice. Subvencionira nas Evropa iz posebnih skladov, ki se ukvarjajo z zaščito človekovih pravic.

DRŽAVNI SEKRETAR: Dobivate pa tudi subvencije iz treh naših ministrstev: Ministrstva za delo, Ministrstva za kulturo in z Ministrstva za zunanje zadeve. Mimogrede: finančna sredstva prispevajo tudi tako imenovane leve, opozicijske stranke.

MILENA: Drobiž.

GABER: Zakaj potem sploh sprašujete, če ste o vsem tako *dobro* obveščeni?

DRŽAVNI SEKRETAR: Da bi bilo jasno, da vam ne gre slabo in da *kar dobro živite*. V resnici vam sploh ni za *uboge ljudi*, vseeno vam je zanje ...

*Gaber, Milena in Roza ne morejo skriti presenečanja in ogorčenja nad besedami
Državnega sekretarja.*

GABER: Kaj si rekel?! Kaj si rekel?!

MILENA: Tega si pa ne dovolim ...!

ROZA: To je noro!!

DRŽAVNA TOŽILKA: Ustavimo konje!

ROZA: Prosim, da državnega sekretarja opozorite na žaljivi ton njegovih intervencij. Javnost ne bo vesela, ko ji bomo poročali o tem sestanku.

DRŽAVNI SEKRETAR: Ste slišali, gospa državna tožilka, grozijo!

DRŽAVNA TOŽILKA: Prosim, da takoj prenehate z obtoževanjem. Nimam časa za takšne neumnosti.

ROZA: Prav.

Vsi se pomirijo. Čeprav razburjenje ni povsem izginilo.

DRŽAVNA TOŽILKA: Kakšen je pravzaprav namen vašega obiska?

ROZA: Želimo, da vložite obtožnico zoper Ministrstvo za notranje zadeve, ker krši zakonska in tudi ustavna določila, po katerih je treba ljudem, ki zaprosijo za zatočišče v naši državi, to tudi omogočiti. Namesto tega pa jih policisti na mejah šikanirajo in pošiljajo nazaj, kljub temu, da so mnogi od njih izrazili željo po političnem azilu in mednarodni zaščiti. Nekatera pričevanja so prav grozljiva. Na meji so jim pobrali denar, telefone, jih celo pretepli ... In ne nazadnje, zahtevamo, da vložite tudi konkretno obtožnico zoper štiri policiste zaradi posilstva.

DRŽAVNI SEKRETAR: Suma posilstva.

DRŽAVNA TOŽILKA: Imamo zgolj pričevanje begunke.

MILENA: Zelo prepričljivo pričevanje.

DRŽAVNI SEKRETAR: Gre za osamljen primer.

ROZA: Ne gre za osamljen primer, sploh ne!

MILENA: Evidentirana imamo še mnoga pričevanja ...

GABER: Posneta in dokumentirana.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

MILENA: Imamo pričevanja sto dvaintridesetih ljudi, ki so jim bile sistematično kršene človeške pravice.

DRŽAVNA TOŽILKA: Zakaj pa potem omenjate samo primer ... kako ji je že ime ...?

GABER: Kadira.

ROZA: Preko enega primera, ki je zares tragičen, želimo sprožiti spremembe v obravnavanju prosilcev za azil. Če bi obravnavali vse hkrati, bi se v množici izgubila osebna tragika, ki jo ima lahko zgolj posamičen primer.

DRŽAVNI SEKRETAR: Posameznik – tragedija. Milijon – statistika.

ROZA: Tako nekako.

DRŽAVNI SEKRETAR: Adolf Eichmann.

ROZA: Nekaj podobnega je rekel tudi Churchill, pa Stalin, pa še kdo. Vsi brezobzirni politiki, ki jim ni mar za posameznika, govorijo takšne resnice.

DRŽAVNA TOŽILKA: Tudi vi.

ROZA: Ne. Za začetek želimo izpostaviti zgolj eno, grozljivo usodo, in to zato, da bi lažje videli tudi ostale v vsej njihovi tragičnosti. Brez skrbi, kasneje bomo obtožnici dodali še vseh sto dvaintrideset zgodb.

DRŽAVNI SEKRETAR: Kot državni sekretar vam zagotavljam, da so naši varnostni organi korektni, osebno zavzeti za težek položaj ljudi ...

GABER: Aja?

MILENA: Imamo posnetke šikaniranja, zmerjanja in slabega ravnanja.

DRŽAVNI SEKRETAR: To je laž! Spodkopavanje avtoritete policije in vojske. To je napad na državo.

ROZA: Če ne boste ukrepali, spoštovana državna tožilka, bomo šli v javnost. Verjemite, javnost je na naši strani.

DRŽAVNI SEKRETAR: To vi mislite. Javnost ima dovolj tujcev, ki kradejo, lažejo o posilstvih, mendrajo naše travnike in onesnažujejo okolje. Veste, da se iztrebljajo vsepovsod. Javnost že ve, kako je. Javnost ljubi domovino.

ROZA: Govorite kot strankarski aktivist.

DRŽAVNI SEKRETAR: Ni prepovedano izražati svojega političnega prepričanja, tudi če si v službi v javni upravi.

ROZA: Nasprotujete pravici do življenja.

MILENA: In pravici do nedotakljivosti telesa.

DRŽAVNI SEKRETAR: Nikakor. Če gre za našega človeka.

GABER: Kaj?! To pomeni, da ljudje, ki niso *naše* narodnosti, nimajo pravice do življenja?

MILENA: Ne morem verjeti!

Državna tožilka vstane.

DRŽAVNA TOŽILKA: Dovolj je. Proučila bom material in se odločila.

ROZA: Mudi se? Kadiri grozi izgon. Že peti izgon!

DRŽAVNA TOŽILKA: Vzela si bom toliko časa, kolikor ga bom potrebovala.

ROZA: Koliko je to?

GABER: Vse mi je jasno. Toliko, da bodo Kadiro spet poslali nazaj v pekel.

DRŽAVNA TOŽILKA: Hvala. O moji odločitvi bo vaša organizacija pisno obveščena.

Roza, Milena in Gaber odidejo.

Ostaneta Državna tožilka in Državni sekretar.

DRŽAVNA TOŽILKA: Kreten!

DRŽAVNI SEKRETAR: Totalno so me razpizdili.

DRŽAVNA TOŽILKA: Če ne znaš skriti, kaj zares misliš, si poišči drugo službo.

DRŽAVNI SEKRETAR: Ne bo se ponovilo.

DRŽAVNA SEKRETARKA: Resno mislim.

DRŽAVNI SEKREATAR: Pazil bom ...

DRŽAVNA TOŽILKA: In to do ponedeljka.

Državni sekretar in Državna tožilka se gledata.

DRŽAVNI SEKRETAR: Mojemu šefu to ne bo všeč.

DRŽAVNA TOŽILKA: Bova videla.

Državni sekretar vdano prikima, pospravi svoje stvari in odide.

Državna tožilka iz torbice potegne zavojček cigaret. Nervozna je. Hoče si prižgati cigareto ... Odprejo se vrata. Minister. Obstoji na pragu.

DRŽAVNA TOŽILKA: Gospod minister.

MINISTER: Tečni so.

DRŽAVNA TOŽILKA: Ne bom vložila obtožnice. Samo govorice. Ni dokazov.

MINISTER: So jo res ... posilili, ali kaj že?

Državna tožilka skomigne z rameni.

MINISTER: Mogoče pa ne bi bilo slabo, da zvalimo krivdo na tiste policiste, jih kaznujemo, odpustimo ... pa mirna Bosna.

DRŽAVNA TOŽILKA: Preveč hrupa. Če odpustimo nekaj policistov, bo opozicija rekla: *No, vidite! Policisti posiljujejo, kaj šele počnejo njihovi šefi!* Saj veste, česa vsega so sposobni. Lahko se nam pozna na volitvah.

Minister prikima.

Še vedno stoji med vrati. Roka na kljuki.

MINISTER: Kaj pa potem?

DRŽAVNA TOŽILKA: Če tisti ženski ... kako ji je že ime ...

MINISTER: *Kadira Hadji Ibn Haji Dawud al Gossarah.*

DRŽAVNA TOŽILKA: Če ji damo zaščito. Magari državljanstvo ... Ampak se bojim, da vseeno ne bodo dali miru. Hoteli bodo isto še za ostale. Tale Roza ...

MINISTER: Intelektualka! Humanistka! Kuzla!

DRŽAVNA TOŽILKA: Hoče kri.

Minister in Državna tožilka z neprižgano cigareto v roki se gledata.

MINISTER: Moral bom urediti drugače.

Minister zapira vrata za sabo.

MINISTER: Če te bo kdo gnjavil, jim povej, da sem jaz rekel ... da lahko kadiš.

Minister zapre vrata.

Državna tožilka si prižge cigareto. Nekajkrat potegne dim. Pomiri se.

Zatemnitev.

Osmi prizor

Predavalnica na univerzi.

Roza pred katedrom. Dvorana je nabito polna mladih študentov.

ROZA: Človeško telo je rezultat evolucije, ki je trajala milijone let. In zdaj vprašanje ... Kateri del človeškega telesa je za ohranitev vrste *homo sapiens* najbolj pomemben? No, kaj mislite?

Študentje se muzajo.

Študentke se hihitajo.

ROZA: Vem, kaj mislite ... Seveda, organi za razmnoževanje so pomembni. Vendar je še nekaj, kar nas je ohranilo skozi sto tisoče let in nas dvignilo nad ostale vrste *človečnjakov*, s katerimi smo v pradžini delili ta planet.

ŠTUDENT: Možgani.

ROZA: Seveda. Možgani so omogočili človeku, da ne razmišlja zgolj o hrani in ...

ŠTUDENT 2: Razmnoževanju.

Smeh.

ROZA: In razmnoževanju, seveda. Ampak tudi o kreativnosti. Človeški možgani so sposobni kreativnega razmišljanja. Je pa še nekaj, kar nas je obvarovalo pred izumrtjem ... Spet isto vprašanje: kateri del telesa je evolucijsko najbolj pomemben, kateri del telesa nas je ohranil ob hudih naravnih kataklizmah, izbruhih vulkanov, v času ledene dobe, lakote, velikih požarov, potresov, vojn, epidemij ...? Kaj je človeka ohranilo, medtem ko so druge vrste

človečnjakov izumrle ...? Neandertalci na primer, avstralopitek, kromanjonski človek, vse vrste hobitov... Vsi so izumrli, samo *homo sapiens* je obstal. Zakaj?

Študentje mrmrajo.

Tišina.

ROZA: Zaradi nog.

Študentje mrmrajo.

ROZA: Več kot polovico našega telesa predstavljajo noge. Dolge noge. Namenjene hoji. Vztrajni hoji. In pa možgani, seveda, ki dajo nogam ukaz, da gredo drugam, kadar je življenje nevzdržno.

Študentje mrmrajo.

ROZA: Ljudje gredo drugam zato, da preživijo. Kadar jim je dovolj trpljenja, jih preživetveni nagon spravi na pot. Peš. Zato imamo noge, da lahko odidemo. Človek je popotnik...

ŠTUDENT 2: Turist.

Študentje se zasmejejo.

Roza se nasmehne.

ROZA: Tudi turist, če hočete. Prišli smo iz Afrike in osvojili svet. Preživeli smo ledeno dobo, potrese, lakoto, bolezni, vojne ... samo zato, ker imamo noge, ki so namenjene hoji. Človek je begunec.

Nekdo zaploska.

Potem utihne.

Študentje so tiho.

ROZA: Zato moramo razumeti ljudi, ki hočejo drugam. Moramo vedeti, da nihče z veseljem ne zapusti svojega doma. Ljudje zelo težko zapustijo hišo, v kateri so se rodili, težko zapustijo polja, travnike, oaze, celo puščave so lahko dom, ljudje težko odidejo stran od prijateljev, znancev ... Ljudje, ki danes bežijo od doma, so begunci zato, ker se borijo za svoje življenje.

Študentje so tiho.

ROZA: In še nekaj obstaja v človeški naravi, kar nas na evlucijski lestvici dviga visoko nad ostala živa bitja ... Sočutje. Razumevanje. Empatija. To, da razumeš drugega, da se lahko vživiš v nesrečo drugega, da lahko sočustvuješ z njim ... Tudi to je lastnost, ki je pomagala vrsti *homo sapiens*, da je preživela. Nikoli ne smemo pozabiti tega. Danes so begunci drugi, jutri smo lahko begunci sami. Sprejmimo jih. Razumimo jih. Pomagajmo jim. S tem pomagamo sebi, civilizaciji in človeški vrsti.

Študentje molčijo.

Roza iz torbe vzame šop listov in jih položi na rob mize.

ROZA: Prinesla sem prijavnice ... Kdor hoče, jih lahko dobi in izpolni. Gre za prostovoljno delo pri nevladni humanitarni organizaciji ...

Študentka se oglasi in prekine profesorico.

ŠTUDENTKA: Gospa profesor ...

ROZA: Ja?

ŠTUDENTKA: Zanima nas, kaj bo za izpit?

ROZA: Prosim?

ŠTUDENTKA: Zanima nas, kaj bomo imeli za izpit. Literatura nas zanima. Iz česa se lahko učimo?

ŠTUDENT 3: Vaš predmet je *Primerjalna verzologija romantičnega pesnjenja* ... in nas zanima, kaj bo za izpit.

ŠTUDENTKA: Glede na to, da že ves semester predavate druge reči.

ROZA: Živimo v skupnem svetu in prav je, da se ga zavedamo. In da nanj angažirano reagiramo. To je bolj pomembno kot izpit iz verzologije.

ŠTUDENT 3: Večina bi nas rada samo diplomirala.

ŠTUDENTKA: Zanima nas, kdaj boste predavali *primerjalno verzologijo romantičnega pesnjenja*. Smo tik pred koncem semestra ...

ŠTUDET 2: Opraviti moramo izpit iz *primerjalne verzologije*, ne pa iz begunstva.

ROZA: Ne smemo se obnašati egoistično. Kot da smo sami na svetu.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Gospa profesor ...

ROZA: Ja?

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Pa saj vi dobro živite.

ROZA: Prosim?!

Zvonec.

Študentje zapuščajo predavalnico.

Roza za katedrom. Nihče od študentov ne seže po listih, ki jih je Roza položila na rob mize.

Zatemnitev.

Deveti prizor

Pisarna. Nekje na neznanem kraju.

Moški z očali, Možakar, ki je videti kot novinar, Mladenič z nahrbtnikom, Fant z računalnikom, na koncu se jim pridruži še Lepa punca z bujnim oprsjem.

Moški z očali si v usta vrže nekaj tablet in jih poplakne z vodo. Potem si pazljivo obriše usta in popravi očala.

MOŠKI Z OČALI: Ponavljanje istih vprašanj, istih trditev, ima lahko močan psihološki učinek. Človek jih posvoji kot svoje misli. Seveda je isto sintagmo potrebno ponavljati na različne načine.

FANT Z RAČUNALNIKOM: V obliki reklam na internetnih straneh. Že deluje.

MOŠKI Z OČALI: Sodobna tehnologija nam omogoča več kot včasih. Čeprav osebno še vedno verjamem v klasične metode ...

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Vem, ja. Na roko pisana poročila.

Moški z očali se nasmehne. Vsi se muzajo.

MOŠKI Z OČALI: Malo humorja pri našem poklicu nikoli ne škodi. Ja, računalniška tehnologija ima svojo moč. Odpreš internetno stran in ob robu zagledaš reklamno okno ...

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: *Ali dobro živite?*

FANT Z RAČUNALNIKOM: Imamo podatke, katere strani posamezniki najpogosteje odpirajo. In potem se na teh straneh pojavijo reklamni slogani: *Če dobro živite, boste živeli še bolje, če boste kupili naše vzmetnice ...*

MOŠKI Z OČALI: Bravo!

FANT Z RAČUNALNIKOM: Reklamne oglase lahko pošljamo tudi na osebni mail: *Ali dobro živite?*

MOŠKI Z OČALI: To je vaše področje, mladenič. Jaz sem, sem že povedal, rahlo še iz hladnih časov.

Vsi se namuznejo.

MOŠKI Z OČALI: Stara šola. Zame je najbolj pomembno *predvidevanje!* Šah. Poteze, ki jih preigravamo vnaprej. To se ni spremenilo še od Punskih vojn.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Katerih?

MOŠKI Z OČALI: Vem, da niste še nikoli slišali.

FANT Z RAČUNALNIKOM: Na internet poglej.

Možakar, ki je videti kot novinar, dvigne roko.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ta teden bodo sklicali skupen zbor vseh nevladnih humanitarnih organizacij. Kakšni napotki v zvezi s tem?

MOŠKI Z OČALI: Ja, seveda. Napotki. Moj edini napotek pred novim delovnim dnevem je: *predvidevanje!* Ker predvidevanje je vplivanje.

Mladenič z nahrbtnikom in Fant z računalnikom si začneta vestno, kot pridna in ambiciozna sodelavca, zapisovati vsak v svoj laptop. Moški z očali vidno uživa v svojem predavateljskem tonu.

MOŠKI Z OČALI: Vse je namreč zgolj predvidevanje. Statistika. Ljudje so predvidljivi. Javno mnenje je predvidljivo. Obrazci se ponavljajo v minimalnih različicah. Na primer Martin Luter King. Poznate? Če ne poznate, je na internetu vse o njem. Če ga ne bi ubili, bi postal predsednik Združenih držav Amerike.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Nemogoče. Za črnca takrat še ni bil čas.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

MOŠKI Z OČALI: Zato so ga pa izločili. Ali pa John Lennon?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Da bi postal predsednik? Popevkar! Ni šans!

MOŠKI Z OČALI: Imel je podporo ljudi, mladih. Bil je skoraj politično gibanje. Mirovniško hipijevske ideje je propagiral, kar je bilo takrat zelo nevarno. In ljudje so mu verjeli. Če bi se spustil v politiko, pravzaprav se tudi je, bi danes lahko bilo marsikaj drugače. Pa oba brata Kennedy. In tudi v današnjem času: odstranitev ruske novinarke Ane Politkovske. Če bi vstopila v politiko, bi bila nekaterim hud trn v peti. Imela je velik moralni kapital. Ljudje so ji zaupali. Bila je poosebljenje resnice v popolnoma lažnivem svetu. Ali pa ruski opozicijski voditelj Boris Nemcev. Bil je prodoren politik, za povrh še čeden. Lepotec. Volijo pa največ ženske. Karizmatičen je bil. Načelen. Dalo se je predvidevati, kakšen odstotek glasov bi pobral na naslednjih predsedniških volitvah. Veste, dragi kolegi, demokracija je v resnici bolj predvidljiva od totalitarizma. Totalitarizem je odvisen od tega, kako je diktator spal in kakšna je njegova prebava. Nepredvidljivo. Demokracijo pa obvladuje statistika, predvolilne prognoze ... No, in takšnih primerov, ko smo lahko predvideli politično prihodnost, je bilo še in še. Tudi v zgodovini. In tudi danes. Na primer: Skupina ljudi se bori za čistočo mesta, za čisto vodo, za pomoč lačnim otrokom, za varstvo okolja ... Nenadoma dobijo visoko javno podporo in se jim zazdi, da bi lahko urejali tudi svet. Iz društva za ločevanje odpadkov tako nastane politična stranka, ki celo pride v parlament, postane usodna tehničarica pri sestavljanju vlade in tako po nepotrebnem meša štrene in moti ravnotežje ... Kolegi, predvidevanje! Predvidevanje in preprečevanje. Bolje pravočasno odstraniti kot dolgo zdraviti.

FANT Z RAČUNALNIKOM: Fizična eliminacija.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Umor, ja.

Moški z očali se razburi. Iz prijaznega očalarja se v trenutku spremeni v avtoritativnega kričača.

MOŠKI Z OČALI: Kaj vama pade na pamet!! Kaj pa govorita!! Jasno, da ne! Nikakor!! Da ne slišim več takšne neumnosti iz vajinih ust!! Nikoli več!!

MLADENIČ ZA NAHRBTNIKOM: Oprostite.

Moški z očali se pomiri.

MOŠKI Z OČALI: Treba jih je prepričati, da se sami umaknejo. Da sami spoznajo, kje so njihove meje. To je humano! To je smisel!

Vrata se odprejo. Vstopi Lepa punca z bujnim oprsjem. Elegantna oseba. V sivem kostimu. Spominja na vojakinjo.

Lepa punca z bujnim oprsjem prijazno prikima.

Moški z očali ji pomežikne.

MOŠKI Z OČALI: Dragi kolegi, dovolite, da vam predstavim našo dolgoletno sodelavko, poročnico in magistrico socialnega dela. Kdaj bo doktorat, poročnica?

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Jeseni.

MOŠKI Z OČALI: Bravo! Vnaprej čestitam!

Moški z očali se spet obrne k ostalim.

MOŠKI Z OČALI: Kolegica se je pravkar vrnila iz Bruslja, kjer je sodelovala na neformalnem posvetovanju različnih evropskih uradov za preprečevanje terorizma in tako dalje. Zato sem jo prosil, da nam na kratko obrazloži nekatere metode, ki jih pri svojem delu uporabljajo evropske varnostne službe. Kolegica, sam sem že nekaj malega govoril o *predvidevanju ...* Izvolite!

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Ne bom ponavljala nekaterih splošnih dejstev, saj vem, da so vam že bile strokovno temeljito predstavljene.

Moški z očali se zadovoljno nasmehne in prikima.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Torej, kako ljudi prepričati, da odnehajo? Namreč, *sami* se morajo odločiti, da nekaj pač ni primerno zanje, da so stopili v prevelike čevlje, da ne zmorejo uresničiti tistega, kar so si zadali. To pa lahko dosežemo predvsem z natančno

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

analizo njihovega značaja. Izkoristimo njihove značajske slabosti. Nekdo ima na primer kakšno telesno hibo, ki je lahko, kot nas uči klinična psihologija, huda značajska obremenitev. Izvor mnogih frustracij in kompleksov. V pravem trenutku ga spomnimo na njegovo pomanjkljivost, ga na ta način vržemo iz tira in ga pripravimo, da začne dvomiti o sebi. Ljudje imajo tudi druge težave, različne družinske korenine, različno preteklost ... Nekatere je strah samote, druge teme, spet tretji so imeli agresivnega očeta.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Nekateri so hipohondri.

Moški z očali se nasmehne.

MOŠKI Z OČALI: Kolega, s katerim sva sodelavca že ...

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Kakšnih sto let.

MOŠKI Z OČALI: Ja. Skoraj. Kolega namiguje na mojo preobčutljivost za prehlade, glavobole in podobno. Namiguje na moj strah pred boleznijo.

Vsi se nasmihajo.

MOŠKI Z OČALI: In prav ima. Vedno moramo izkoristi človekove psihološke značilnosti, njihove osebnostne danosti. Če se nekdo, kot na primer jaz, boji bolezni, bi bilo najbrž primerno, da mu ta strah še podkrepimo in s tem oslabimo njegovo operativno moč. V resnici moramo gledati na naše delo kot na nekakšno pomoč. Ljudem moramo ...

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Pomagati.

MOŠKI Z OČALI: Tako je. Da ne zaidejo v težave. Da se ne lotevajo projektov, ki so škodljivi za družbo in tudi zanje osebno. Naj bodo lepo doma in se ukvarjajo z družino! Je manj stresno.

Vsi se zahahljajo.

MOŠKI Z OČALI: Kolegica, prosim nadaljujte!

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Seveda pa niso vse metode enako uspešne. Glede na moje izkušnje je najboljša metoda: strah. Pa ne strah v klasičnem smislu. Minili so časi primitivnega ustrahovanja in fizičnega nasilja. Najboljše je tisto delovanje, ki posameznika prepriča, da je z njim nekaj narobe. Samo strah čuti. Neoprijemljiv strah, ki ga žene v norost. Človek mora biti na koncu popolnoma gotov, da je sam sebi največja ovira. Da je on kriv za svoj neuspeh in za neuspehe skupine. Najbolj učinkovit je nedoločljiv strah. Strah brez razloga. Strah pred samim sabo.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Oprostite, kolegica ... Kako pa to dosežemo? Mislim, konkretno? Kakšen je konkreten postopek?

MOŠKI Z OČALI: Dobro vprašanje.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Stvar je velikokrat zelo preprosta. Omenila bom nekaj primerov ... Zamislite si, da so predmeti, ki vas vsakodnevno obkrožajo, nenadoma postavljeni drugače, kot ste jih postavili sami. Pridete domov in blazine na kavču v dnevni sobi so drugače razporejene, vaza, ki že desetletje stoji na istem mestu, je drugje, perilo v vaši omari je v drugih predalih in vsi vaši domači, mož, otroci, vam zagotavljajo, da se niso ničesar dotaknili. Kdo jih je prestavil? Ste jih sami? Pa ste pozabili? Kdo je kupil sojino mleko, na katerega je alergična vsa vaša družina? Vi sami? Pa se ne zavedate tega? Kdo vam premika stvari po stanovanju? Vi sami? Ste preutrujeni? Je to pregorelost? Se ne zavedate več svojih dejanj? Od tod dalje je samo še korak do strahu pred prisluškovanjem, pred zalezovanjem, do panike, kadar so motnje na televizorju, kadar kakšna tehnična naprava ne deluje pravilno. In vse to lahko tudi v resnici potenciramo, celo sproduciramo. Malo pomagamo.

Vsi se nasmehnejo.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Človek sčasoma vsepovsod vidi zaroto. Slej ko prej pride do krize. Nervoze. Živčnosti. Tesnobe. Nezaupanja. Nespečnosti. Strahu pred samim sabo.

FANT Z RAČUNALNIKOM: Kakšen pa je postopek? Mislim tehnološko?

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Če mislite na ključavnice, vhodna vrata, vstop v stanovanje ... je bil to v vseh časih najmanjši problem. In tudi danes, v času protivlomnih vrat in dvojnih, trojnih, celo elektronskih ključavnic, ni nobene težave. Poleg tega je občutek, da nekdo brska po vašem življenju, čeprav nimate konkretnih dokazov, samo dobrodošel. Končno tudi ni nič narobe, če preiskovanec sreča neznane ljudi pred vrati svojega stanovanja ali pa zaloti nekoga, kako poskuša odpreti vrata njegovega avtomobila. Tega v določeni fazi postopka niti ne skrivamo več. Vse to samo poveča negotovost, občutje nezaupanja celo v najbližje in nazadnje dvom v lastno razsodnost. Vse to pa pripelje do rezultata, da ljudje ne zmorejo več, da izstopijo.

Vsi z odobravanjem prikimavajo.

Moški z očali zadovoljno prikima Lepi puncici z bujnim oprsjem. Ona se mu komaj opazno nasmehne in rahlo prikloni.

MOŠKI Z OČALI: Ima še kdo kakšno vprašanje?

Vsi molčijo.

MOŠKI Z OČALI: Hvala kolegici za kratka in izčrpna pojasnila.. Zdaj pa: lep delovni dan vam želim!

Vsi odidejo.

Moški z očali in Lepa punca z bujnim oprsjem ostaneta. Prijaznost med njima je v trenutku zamenjala profesionalna hladnost.

MOŠKI Z OČALI: Zadolžitev imam zate. Takšno kot pred dvema letoma.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Obljubil si, da je konec.

Moški z očali molči.

Gledata se.

MOŠKI Z OČALI: Kako oče?

Gledata se.

MOŠKI Z OČALI: Jasno, da je dobro, ko pa ima takšno pametno hčerko. Zelo lepo ga pozdravi. Povej mu, da se velikokrat spomnim nanj.

Gledata se.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Koliko časa bo trajalo?

MOŠKI Z OČALI: Največ eno leto. Potem pa res konec. Služba na univerzi. Te že čaka. Obljubim.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: To si že velikokrat rekel.

Zatemnitev.

Deseti prizor

Spalnica.

JURIJ: To si že velikokrat rekla.

ROZA: Kje je moja spalna srajca?!

Išče po predalih.

ROZA: *Kaj sem rekla?*

JURIJ: Da boš več doma.

Jurij, ki je oblečen samo v spodnji del pižame, leži na postelji in jo opazuje.

Roza še vedno brska po predalih.

ROZA: Tista z rožami. Mama mi jo je kupila. Sem jo dala prati?

JURIJ: Kaj ko bi nocoj prišla v posteljo brez spalne srajce?

Roza premetava reči v omari.

ROZA: Ja, rekla sem, da bom več doma, ampak situacija je takšna ...

JURIJ: Otroka sta te čakala. Obljubila si. Že drugo soboto te ves dan ni bilo.

Roza gre do postelje, pogleda pod blazino ...

ROZA: Ne bo dolgo trajalo. Še kakšen teden ... Zdaj moramo zdržati do konca.

Jurij se stegne preko postelje in jo potegne k sebi. Začne jo objemati in poljubljati.

JURIJ: Jaz ne morem več zdržati.

ROZA: Egoist si.

Roza ga odrine. Ne preveč grobo. Vstane s postelje. Še naprej išče spalno srajco. Jurij jo nemočno opazuje.

JURIJ: Meni rečeš, da sem egoist! Ne morem verjet! Hodim v službo, skrbim za otroka, zato da se lahko ti vse dneve ukvarjaš s krivicami sveta. In ko te v soboto, kaj v soboto, je že krepko nedelja, ko te hočem zvabit v posteljo, in to po dveh mesecih, sem pa egoist!

Roza se za ustavi.

ROZA: Oprosti. Oprosti.

Gledata se.

Jurij vstane, stopi do Roze, jo objame in stisne k sebi.

JURIJ: Oprostim ti. Vedno ti oprostim. Ampak če obljubiš otrokoma, da boš več z njima, in potem ne držiš obljube ... To je problem. Timi me je vprašal, če nas ne maraš več. Brina pa je s tistimi velikimi očki gledala in čakala, kaj bom odgovoril.

ROZA: In kaj si odgovoril?

JURIJ: Da imaš veliko dela, ampak da bo kmalu konec in boš več doma.

ROZA: Nisi jima povedal, da poskušamo pomagati ženski, ki so ji odvzeli otroke, ki tava v začaranem krogu med Sirijo in Evropo, brez doma, brez prijateljev, brez česarkoli ... da ji skušamo vsaj malo povrniti človeško dostojanstvo in zaupanje v človeka.

JURIJ: Osem in šest let imata.

ROZA: Čim prej morata zvedeti resnico.

JURIJ: Nora si.

ROZA: Kaaaj?

JURIJ: Oprosti. Daj, greva v posteljo. V hladilniku imam šampanjec, vse sem pripravil ...

ROZA: Kje je moja spalna srajca!? Mama mi jo je podarila.

JURIJ: Tista do vratu zapeta, z dolgimi rokavi in z rožicami? Kot da so jo ukrojile sestre Brontë.

ROZA: Stran si jo vrgel.

JURIJ: Ne nori.

ROZA: Zato, ker mi jo je podarila mama. Mamu pa si sovražil.

JURIJ: Ona pa mene.

ROZA: Sebičen si.

Juriju popustijo živci.

JURIJ: Ti si sebična! *Ti!!*

ROZA; Jaz se borim za ljudi! Ni mi vseeno, kaj se dogaja zunaj štirih varnih sten nekakšnega doma. Pojma nimaš, v kakšnem svetu živimo! Nisem sebična, samo slepa nisem!

JURIJ: Slepa si. In sebična si! No, povej, kje sta otroka. Otroka, ki si ju *ti* rodila. Kje sta?

ROZA: Spita.

JURIJ: Pojma nimaš! Ko si prišla domov, nisi šla pogledat v njuno sobo. Vsaka nesebična mati bi šla, če bi prišla domov sredi noči, še posebej, če je otrokoma obljubila, da bodo dan preživeli skupaj. Vsaka mati bi šla najprej pogledat v sobo svojih otrok. Jima zašepetala kakšno lepo besedo, ju poljubila ...

ROZA: Nismo v ameriškem filmu.

JURIJ: Niti vprašala nisi zanju! Zanimaš se za druge, zame in za otroka ti je pa vseeno.

ROZA: Nič jima ne manjka. Drugim manjka vse.

JUTRIJ: Tvojim kurčevim beguncem.

ROZA: Ne samo beguncem. Vsem, ki nimajo nič, pa bi morali imeti vse, ker so tej družbi in temu sistemu dali vse! Sistem pa jim ni nikoli ničesar povrnil.

JURIJ: Zdaj pa ti govoriš kot v kakšnem črno belem sovjetskem filmu iz leta petdeset.

ROZA: Mojima otrokoma ne manjka nič!

JURIJ: Mama.

Roza obmolkne.

JURIJ: In žena.

ROZA: Kaj ...

JURIJ: Otrokoma manjka mama, meni žena.

Molčita.

Rozi je žal.

ROZA: Nervozna sem. Vem, ne bi smela ...

Molčita.

JURIJ: Otroka sta pri moji mami.

ROZA: Ja.

JURIJ: Zato, da bova midva lahko po dolgem času sama. Da bova lahko zjutraj dolgo spala ...
Se crkljala. Tako kot včasih.

ROZA: Posilili so jo.

Jurij molči.

ROZA: Večkrat.

Jurij molči.

ROZA: In ukradli so ji otroke. Ubili. Prodali. Nisem si upala vprašati, kaj se je zgodilo s štiri leta starim fantkom ...

Jurij molči.

ROZA: In porezali so jo po prsah, ugašali cigarete na trebuhu. Njeni lastni, pa drugi, pa vsak, ki je imel malo časa ... Posneli smo njeno pričevanje. Prva je, ki je hotela govoriti o tem. Ostale skrivajo. Potiskajo. In še ...

Roza obmolči.

Jurij molči.

ROZA: Ne morem ... niti govoriti ne morem o tem.

Jurij molči.

JURIJ: Očitno nocoj ne bova pila šampanjca.

Roza molči.

JURIJ: Prav. Greva spat ... Zjutraj bom šel po otroka.

ROZA: Odpustili so me.

JURIJ: Kaaaaj?!

DEKAN: Študentska organizacija se pritožuje. Ne predavaš, kar bi morala ...

ROZA: Univerza smo. Pri predavanjih sem svobodna.

DEKAN: V zimskem semestru si imela samo dve predavanji.

ROZA: Imela sem druge obveznosti.

DEKAN: Me ne zanima.

ROZA: Naša dolžnost je, da študentom odpremo oči za svet, v katerega bodo vstopili. Če bomo vzgojili mlade ljudi tako, da bodo znali biti tudi kritični do sveta, smo naredili največ. *Komparativna verzologija* je obrobna zadeva, ki se jo lahko nauči vsak bebec ...

DEKAN: Sklenili smo, da prekinemo pogodbo.

JURIJ: Po štirih letih?

ROZA: Naslednje leto bi me morali zaposliti redno. Pričakovala sem to.

DEKAN: Pa ravno smo razmišljali, da bi te zaposlili za nedoločen čas.

Dekan in Roza se gledata.

ROZA: Prav. Ta semester speljem do konca.

DEKAN: Takoj.

JURIJ: Pogodbo imaš do konca leta.

ROZA: Pogodbo imam do konca študijskega leta.

DEKAN: Sem govoril s pravno službo. V pogodbi jasno piše, da lahko prekinemo sodelovanje, kadar pride do kršitev.

JURIJ: Droben tisk.

DEKAN: Ja, tudi droben tisk je treba natančno prebrati.

ROZA: Zaupala sem ti.

DEKAN: Kadar gre za pogodbe, ne moreš nikomur zaupati. Naslednji četrtek ne predavaš več.

Roza molči.

Dekan stopi bližje.

DEKAN: Rozalija, pojma nimaš, kako me to boli! Ja, boli me. In v kakšno neprijetno situacijo si me spravila. Se zavedaš, kaj si mi naredila? Tega nikoli ne bi pričakoval od tebe! Moja sošolka! Kje naj zdaj sredi leta dobim novega predavatelja?! Spremeniti bomo morali program.

ROZA: Mislila sem, da so študentje zadovoljni z mojimi predavanji. Vedno je bilo polno.

DEKAN: Pa kaj sanjaš! Norca so se delali iz tebe! Res ne veš tega?!

ROZA: Radi me imajo.

DEKAN: *Roza Luksemburg* ti rečejo. Šepajoča *Roza Luksemburg*!

ROZA: To mi je v čast.

DEKAN: Posmehujejo se ti. Tvoji pretirani gorečnosti. Se ti sploh zavedaš svojih dejanj!? Vse leto sploh nisi predavala, ampak agitirala! Študentje so podali pisno izjavo z dvaintridesetimi podpisi, da si jih novačila v politično stranko ali nekaj podobnega. Kar je hud prekršek.

ROZA: To ni res. Šlo je za prostovoljno delo s socialno ogroženimi ljudmi ...

Dekan pogleda na uro.

DEKAN: Oprosti. Zamujam. Ob enih imam sejo dekanata.

ROZA: Jebi se.

DEKAN: Ti tudi.

Roza molči.

Jurij molči.

JURIJ: Ne bo nam hudega. Z eno plačo bomo zmogli. Jeseni se bo situacija spremenila. Dobila boš novo pogodbo ... Boš pa več z otrokoma.

Roza molči.

JURIJ: Ni tako tragično ... Pa saj lepo živimo.

Roza trzne.

Ga pogleda.

Gledata se.

Zatemnitev.

Enajsti prizor

Dvorana z odrom. Predmestni kulturni dom.

Zavesa odgrnjena. V ozadju stare naslikane kulise. Naslikana kičasta podeželska idila iz neke amaterske predstave. Na odru miza. Ob strani projekcijsko platno. V dvorani veliko ljudi. Nekatero prepoznamo. Med njimi so predstavniki različnih nevladnih organizacij. Mladi, starejši, srednja generacija. Veliko je tudi Rozinih študentov in študentk.

Dvorana je rahlo zatemnjena. Na platnu filmska projekcija dolgih kolon beguncev. Stare ženske, starci, otroci, mladeniči ...

MILENA: Jeseni se bo situacija spremenila. To je gotovo. Ampak do jeseni je še daleč. Čez poletje lahko pričakujemo še več žensk, starcev in otrok ... In predvsem drugačno, še bolj restriktivno evropsko politiko do vseh prebežnikov.

GABER: Čeprav je to v nasprotju s splošnimi človekovimi pravicami, kot so zapisane v listini Združenih narodov in so jo podpisale skoraj vse države sveta. Niso je le Severna Koreja, Laos in Rusija. Podpisala jo je celo Madžarska, ki pa se je v posmeh vsem prva z žično ograjo ogradila pred begunci in tako v trenutku pozabila, da je ob sovjetski okupaciji sto tisoče Madžarov zbežalo iz države. In da so jih mnoge države po svetu sprejele z odprtimi rokami.

Na projekcijskem platnu znani posnetki madžarske ograje in ljudi, ki jo poskušajo preplezati, a jih madžarska policija na drugi strani čaka s palicami.

MILENA: Dokumentirana imamo tudi pretresljiva pričevanja, kaj vse se dogaja na begunskih poteh. Na morskih in na kopenskih. In to v vseh smereh.

Dokumentarni posnetki potopljenih čolnov. Trupla utopljenih otrok na obali Turčije in Grčije in pred italijansko obalo. Posnetki prenatrpanih begunskih taborišč.

GABER: V sirskih taboriščih se dogaja pravi genocid. In tudi v drugih taboriščih so razmere neznosne. Severna Afrika, Afganistan, Irak ... Pojavljajo se suženjstvo, prostitucija, zloraba otrok, trgovanje z ljudmi ...

MILENA: Materam jemljejo otroke ...

GABER: Evropa in svet pa zapirata meje.

MILENA: Zgodovina nas ni ničesar naučila. Tik pred začetkom druge svetovne vojne so nekatere države, med njimi tudi Združene države Amerike, zaprle meje in niso več sprejemale beguncev. Mnoge od njih so potem pomorili v koncentracijskih taboriščih.

GABER: Bomo dovolili, da se zgodovina ponovi?

MILENA: Se že ponavlja.

GABER: V najbolj grozljivi obliki.

Projekcija se ugasne.

Ljudje v dvorani se zganejo in oživijo.

Film in komentar sta ustvarila vzdušje nelagodja.

MILENA: Preden začnemo ... Čakamo samo še na našo predsednico ... Zastoj na cesti.

Nekdo v dvorani dvigne roko.

GABER: Vidim dvignjeno roko ...

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Jaz bi imel vprašanje ... Zanima nas ...

MILENA: Glede na to, da smo tukaj prvič zbrani iz različnih človekoljubnih in nevladnih organizacij, bi vas prosila, da se vsak tudi na kratko predstavi.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Sem predstavnik humanitarnega zavoda PNS, Pe-eN-eS. Rad bi vprašal ...

Gaber bere seznam, ki ga ima pred sabo.

GABER: Nimam vas na seznamu.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Smo mlada humanitarna organizacija. PNS, Pomoč Našim Soljudem. Zanima me ... kar naprej poudarjate: *ženske, starci in otroci* ... Ampak vsak lahko na posnetkih vidi tudi mlade moške.

MILENA: V večini primerov so to najstniki.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Sprašujemo se, če niso to v resnici vojaki. Ali pa vsaj bodoči vojaki, ki hočejo na ta način priti v Evropo.

Ljudje v dvorani se vznemirijo.

Skupina študentov se zasmеji.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: V naši humanitarni organizaciji smo mnenja,

da je treba biti pri pomoči beguncem vseeno previden in predvsem selektiven.

V ozadju se pojavi Roza.

V rokah ima torbico in aktovko. Zamudila je. Zadihana je.

ROZA: In kako naj vemo, komu je treba pomagati in komu ne?

MILENA: Prišla je predsednica. Lahko začnemo s sestankom!

ROZA: Bomo stali pred kolono in odbirali, kot esesovski zdravnik Mengele, ti levo, ti desno?
Ne, pomagati je treba vsem!

Študentje kratko zaploskajo.

ŠTUDENT 1, ŠTUDENTKA 1: Bravo!

*Roza odloži aktovko in torbico na bližnji stol in se skozi dvorano odpravi proti odru.
Utrujena je. Šepa izraziteje.*

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Absurdno bi bilo pomagati tistim, ki bodo
potem streljali na nas.

MILENA: Za božjo voljo! Saj ste videli! To so najstniki!

GABER: Gimnazijci, študentje. Pobegnili so, ker so jim granate razbile šole.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Zakaj niso raje ostali doma, da bi se borili za
svobodo svoje domovine?

GABER: Zato, ker se je nemogoče z golimi rokami boriti s pametnimi bombami in
tankovskimi izstrelki, ki jih obema stranema prodajata tako Amerika kot Rusija.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Jaz ne bi bil tako naiven.

ŠTUDENT 2: To, kar govorite, nima nobenega smisla.

ŠTUDENTKA 2: Vi ste čisto navaden provokator.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Jaz sem predstavnik humanitarne organizacije Pe-eN-eS.

Roza se je povzpela na gledališki oder.

ROZA: Oprostite zamudi ... Nek mlad policist me je pol ure prepričeval, da sem prevozila rdečo luč. Ampak najbolj pomembno je, da smo se danes zbrali v tako velikem številu.

MILENA: Pohiteti moramo. Dvorano imamo najeto samo do petih. Čaka pa nas veliko dela. Naša glavna naloga je, da vse nevladne organizacije združimo moči. To naj bi bil konstitutiven sestanek za skupno delovanje. Namen naše skupne akcije je: pripraviti množično zborovanje v podporo ljudem v stiski, ne samo beguncem. Begunska situacija je povod, socialna kriza pa je mnogo globlja. Naš namen je tudi javno objaviti deklaracijo, izjavo vseh nas, v kateri bodo konkretno zapisane vse naše zahteve. Rozalija, izvoli!

ROZA: Hvala. Situacija je, kot ste lahko videli, kritična in brez dvoma zahteva usklajeno družbeno akcijo.

Kratek aplavz. Odoziranje.

ROZA: Naši represivni organi, pri tem mislim na vojsko in policijo, kot tudi na obe pristojni ministristvi, so se res izkazali kot represivni. Imamo namreč dokaze, verodostojna pričevanja, ki so vam bila predstavljena v priloženem materialu, da naša država grobo krši pravico beguncev do azila in do pravne zaščite.

DRŽAVNI SEKRETAR Z MINISTRSTVA ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE: Oprostite ... Oprostite ...

ROZA: Ljudem, katerih življenja so resno ogrožena, Evropa noče prisluhniti in jih kljub njihovim prošnjam za mednarodno zaščito po hitrem postopku vrača v države, od koder so pribežali, od tam pa jih vrnejo v tretje države in četrte in tako naprej, vse do države, kjer jim grozi smrt. Nikogar ne skrbi, kaj se dogaja z njimi, ko jih odženemo z našega praga.

DRŽAVNI SEKRETAR Z MINISTRSTVA ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE

ZADEVE: A lahko pojasnim ...?

ROZA: In zato se spet napotijo proti Evropi. Spet na isto pot. Oropani vsega krožijo pred našimi vrati, ko si obupno prizadevajo priti do Evrope. Absurd dvajsetega stoletja, kjer ljudje tavajo kot v kakšni Kafkovi noveli ali kot absurdni junaki Beckettovih dram ...

Državni sekretar z Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve vstane.

DRŽAVNI SEKRETAR Z MINISTRSTVA ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE

ZADEVE: Rad bi pojasnil ...

MILENA: Predstavite se, prosim!

DRŽAVNI SEKRETAR Z MINISTRSTVA ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE

ZADEVE: Prišel sem na vaše povabilo, da pojasnim nekatera stališča Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Naša država vrača begunce na podlagi sporazuma, ki je temelj za učinkovito preprečevanje nedovoljenih migracij in je del evropskega pravnega reda, ki ga je naša država podpisala in je bil ocenjevan tudi v okviru šengenske evalvacije.

ŠTUDENT 1: Pojma nimam, kaj govoriš!

DRŽAVNI SEKRETAR Z MINISTRSTVA ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE

ZADEVE: Od kdaj se pa tikava?

ŠTUDENTKA 1: Gre za življenja, ne za sporazume.

ROZA: Točno tako. Za življenja gre.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Tudi pri naših ljudeh gre za življenje. Se zavedate, koliko ljudi v naši državi strada? Živi na robu preživetja? Cele družine vsakodnevno hodijo v razdeljevalnice hrane, nas pa skrbijo tujci.

STARI GOSPOD: Zakaj ne bi raje najprej poskrbeli za *naše*?

ROZA: Nas skrbijo *ljudje*. In jih ne delimo na *naše in vaše*, na *domače in tuje*. Med njimi ne smemo delati razlik.

STARI GOSPOD: Penzionisti komaj preživimo. Sedemintrideset odstotkov naših upokojencev strada že desetega v mesecu.

ŠTUDENTKA 2: Pustite profesorici, da pove do konca.

STARI GOSPOD: Poskrbimo najprej za *naše*, samo to sem hotel povedati.

GABER: Oprostite, takšna razprava ni namen našega skupnega sestanka.

ROZA: In hkrati tudi je. Če se borimo za begunce, se borimo tudi za vse, ki so v sistemu vampirskega kapitalizma nemočni padli v brezno izkoriščanja. Tudi za *naše* ljudi. Borimo se za vse ljudi. Za človeka! Za civilizacijo!

STARI GOSPOD: Ha! Mi je vse jasno. Komunisti.

ŠTUDENT 3: Tudi meni je jasno: fašist!

STARI GOSPOD: V demokraciji sem lahko tudi fašist.

ROZA: Niste me razumeli ...

ŠTUDENTKA 2: Za fašizem v demokraciji ni prostora.

STARI GOSPOD: Svoboden človek sem. In lahko sem tudi fašist.

ŠTUDENT 1: To se pa zelo motite.

ROZA: Svoboda se meri po svobodi tistega, ki misli drugače.

STARI GOSPOD: Bravo!

ŠTUDENT 2: Roza Luksemburg.

ROZA: Ja, Roza Luksemburg je to rekla. Ampak rekla je še, da je svoboda tudi v tem, da znaš poslušati tistega, ki misli drugače.

STARI GOSPOD: Si slišal, mali?!

ROZA: Gre za pomoč in solidarnost. Seveda pa gre tudi za politiko. Kajti zgolj politika lahko spremeni zakone, naredi družbo in življenje znosnejše. Problem je samo v tem, da politika nikoli ne naredi nič sama od sebe. Državljeni moramo dati pobudo. Državljeni spreminjamo mišljenje politike, politiki pa potem spremenijo zakone.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Naša organizacija je nepolitična. Pomaga ljudem v stiski.

ROZA: Prav ste rekli! Predvsem gre za stisko. Za stisko ljudi. In ta trenutek je stiska beguncev največja. V nebo vpijoča. Za taborišča gre, kjer ljudje nemočno čakajo na deželo, ki jim bo nudila gostoljubje in so vsakodnevno plen prekupčevalcev, posiljevalcev, zvodnikov in trgovcev ...

MADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Naša organizacija temelji na krščanski doktrini, pa vseeno vsak mesec pošljemo v taborišča dva tisoč konzerv sardin ...

ROZA: Na to moramo misliti ...

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: ... ker muslimani pač ne jedo drugega mesa ...

ROZA: Spoštovani kolegi ... v enaindvajsetem stoletju se ponovno odpirajo taborišča. Boriti se moramo, da se preteklost ne bi ponovila v svojih najhujših napakah. Po Auschwitzu smo verjeli, da nov Auschwitz ni več mogoč. Nikoli več. Ampak se je zgodil. Koncentracijska taborišča na Balkanu v devetdesetih ... Taborišča v Afriki danes. Skrivni zapori, kjer ljudi mučijo z namenom razvrednotiti njihovo človeško dostojanstvo in življenje, so vsepovsod po svetu. Tudi ta trenutek. Kaj je Guantanamo drugega kot koncentracijsko taborišče, kjer vladajo vojaški gospodarji življenja in smrti? Ali pa begunska taborišča, kjer vsem na očeh umirajo ljudje, otroci ... Kaj so ta taborišča drugega kot drugačna oblika iztrebljanja? Zgodovina je zelo slaba učiteljica življenja. In vsi smo odgovorni za stanje sveta.

ŠTUDENT 3: Tako je!!

ŠTUDENTKA 2: Bravo!

Oglasi se fant, ki ga prepoznamo kot Fanta z računalnikom, čeprav je zdaj drugače oblečen. Dogajanje vseskozi snema s pametnim telefonom.

FANT Z RAČUNALNIKOM: Jaz nisem odgovoren. Zakaj bi imel slabo vest?

ŠTUDENTKA 2: Ker nisi sam na svetu, zato si odgovoren, moron!

ROZA: Vsi smo odgovorni.

FANT Z RAČUNALNIKOM: Jaz nisem zakuhal vojne v Siriji.

ROZA: Naša vlada jo je.

ŠTUDENT 2: Točno!

ROZA: Zraven smo pri vseh vojnah, ki jih ta trenutek producira zahodni svet. Zraven smo s svojimi vojaki, s svojimi osemkolesniki, s politiko vlade. In ja, lahko imamo slabo vest, ker smo samo molčali, ker nismo protestirali, ko so naši voditelji ubogljivo kimali ob napadu na Irak, ob napadu na Libijo. ...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Študent 3 vstane.

ŠTUDENT 3: Zato v naši nevladni organizaciji podpiramo združeno akcijo ...

ŠTUDENTKA 3: In programski pritisk na predstavnike oblasti.

STARI GOSPOD: Levičarska propaganda!

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: V naši organizaciji smo vseeno mnenja, da moramo najprej pomagati svojim ljudem.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Iz vsega tukaj slišanega naša organizacija, v imenu katere sem tukaj, ne vidi nobenega smisla v skupnem delovanju. Najprej poskrbimo za svoje lačne.

ROZA: Svet je treba spremeniti! Tako ne gre več naprej. Živimo v svetu brezbržnosti in egoizma. To je problem. Kadiri, videli ste njeno pričevanje, so ubili moža, ukradli so ji otroke, posilili so jo, in to ne samo na daljnem primitivnem vzhodu, tudi pri nas, v Evropi, v sosednji ulici ...

STARI GOSPOD: Propaganda.

ŠTUDENT 1: Zapri gobec, stari!

STARI GOSPOD: Ste ga slišali?!

GABER: Če se bo še enkrat ponovilo, te bom prosil, da zapustiš dvorano.

ŠTUDENT 1: Zakaj pa jaz? Kaj pa tale stari fašist?!

Roza poskuša nadaljevati.

ROZA: Vas Kadirino pričevanje res nič ne gane? In takšnih pričevanj je na tisoče. Na tisoče neslišanih glasov trpljenja in ponižanja. Bomo res dovolili, da se enaindvajseto stoletje, ki bi moralo biti stoletje blagostanja in razvoja, spet spremeni v svet sužnjelastništva? ...

Iz ozadja se oglasi Lepa punca z bujnim oprsjem ... Komaj jo prepoznamo. Na glavi ima kapo in tudi bujno oprsje je zakrito z razvlečeno jopico.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Oprostite ... Koliko je stara ... ? Vaša tako imenovana priča ...

ROZA: Kadira Hadji Ibn Haji Dawud al Gossarah je stara šestindvajset let. Pred dvema letoma je pobegnila iz Sirije.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: In ima devet otrok?!

ROZA: *Imela* je devet otrok, trije so ji utonili, deklice so posilili in jim porezali veke, da so morale gledati, kako jim posiljujejo mamo, štiriletnega dečka so ...

STARI GOSPOD: Levičarska propaganda.

Študentka znori.

ŠTUDENTKA 1: Ej, stari!!

GABER: Poklical bom varnostnike.

Jelena šepne Gabru.

MILENA: Nismo najeli varnostnikov.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Pa vi to verjamete?

ROZA: Kaj?

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Da je stara šestindvajset let in da je imela devet otrok.

ROZA: Zakaj pa vi tega nočete verjeti?

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Če odštejem dve leti ... Potem je prvega otroka imela že pri petnajstih.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Sprevrženo!

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Kar pomeni, da je imela spolne odnose že pri štirinajstih. Se vam zdi to normalno?

STARI GOSPOD: Kurba!

ŠTUDENT 1: Ej, ej!!

MILENA: Gre za drugačno kulturo.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Pedofilsko!

ŠTUDENT 1: Zapri gobec, peder!

ŠTUDENTKA 2: Pokaži, kaj imaš v nahrbtniku? Dildote?

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: A je to tista znana levičarska tolerantnost?!

ŠTUDENT 3: Ne seri!

GABER: Varnostniki!!

Jelena šepne Gabru.

JELENA: Nimamo.

Roza zakorači proti avditoriju, da bi pomirila razgrete glave.

ROZA: Pomirite se! Lepo vas prosim!

Roza klecne, skoraj pade. Gaber skoči pokonci, da bi ji pomagal.

GABER: Pazi!

Roza se ujame za rob mize. Nadaljuje ...

ROZA: Tukaj smo se zbrali zato, da bi s skupnimi močmi ...

STARI GOSPOD: Mi je vse jasno! Pod krinko humanitarne pomoči hočete prevzeti oblast.

ŠTUDENTKA 1: Kakšno oblast! Ljudje so brez doma, lačni ...

ROZA: Ne gre za oblast. Gre za spremembo sistema ...

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: No, zdaj ste se končno razkrili! Vse ste povedali!

STARI GOSPOD: Samo za oblast vam gre.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: In čisto vseeno vam je, s kom jo boste prevzeli.

STARI GOSPOD: Z muslimani!

ŠTUDENT 3: Vsi ne mislimo tako.

STARI GOSPOD: Vseeno mi je, kaj misliš.

ŠTUDENTKA 2: Prišli ste na napačen sestanek. Fašist!

STARI GOSPOD: Če mi še enkrat rečeš fašist, te bom ubrisal, smrklja komunistična!

ŠTUDENT 1: Ej, stari! Opraviči se!

ROZA: Poslušajte! Lepo prosim!

ŠTUDENT 2: Provokator!

STARI GOSPOD: Ne ti meni provokator! Prekleti komunajzar!

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ponavljam: poskrbeti moramo za *svoje* ljudi.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Ja, najprej za svoje! Ne pa za arabske nimfomanke. Nič nimamo skupnega z njimi. Samo življenjski prostor si hočejo razširiti. In mi smo branik sveta pred primitivizmom in barbarstvom. Najprej poskrbimo za *naše* ljudi!

Roza izgubi živce. Zakriči, kot še nikoli. Udari po mizi.

ROZA: Vsi ljudje so *naši* ljudje!!

Vsi utihnejo.

Roza ogorčeno nadaljuje. Iz njenih besed veje ogorčenje, pa tudi obup ...

ROZA: Ja, če že hočete slišati, ja, za spremembe gre! Dežela, ki pusti pred svojimi vrati umreti enega samega človeka, ni vredna, da bi jo človek imenoval domovina! In ko pomagamo tujcu, pomagamo tudi sebi. Ne morem verjeti ... Kaj govorite?! Niste vredni, da obstajate. Vrtičkarji! Egoisti! Izginili boste, ker ne vidite drugega kot sebe! Sram me je, da

sem tudi jaz del te skupnosti, ki sebe imenuje *narod*, v resnici pa je čisto navadno in sebično

pleme! Sram me je, da sem tudi jaz del tako imenovanega *naroda*, ki je tako egoističen, tako slep, tako zaverovan vase ... Sram me je zato, ker *vas* ni sram! Dva čudovita otroka imam, krasnega moža, dobro mi gre, ja, boljše kot mnogim v tej deželi, ampak vseeno nočem živeti z vami v vašem svetu! Strah me je se za svoja otroka, ki bosta tu odraščala! Izginili boste! Vsi bomo izginili, če se ne bomo spremenili, če ne bomo bolj tolerantni, manj pohlepni!! Tudi jaz bom izginila. Vsa ta civilizacija, ves svet bo crknil, ker bolj ceni predmete kot ljudi. Nimate prihodnosti!! Prekleti ... Prekleti ...

Roza išče besedo, ki se ji kot velik gnev nabira v grlu ...

V dvorani je tišina.

ROZA: Prekleti Slovenci!!

Tišina je gosta.

STARI GOSPOD: Kdo nas zmerja?!

Tišina.

Stari gospod vstane.

STARI GOSPOD: Kriplovka nas zmerja! Prekleta šepavka!

Pljune.

Stari gospod odhaja. Študent 1 nenadoma plane za njim in ga zagradi za plašč.

ŠTUDENT1: Pizda stara! Prekliči!

Tudi Študentka 2 plane na starca, ki se brani z dežnikom ...

ŠTUDENTKA 2: Fašist zafukan!

STARI GOSPOD: Napadali so me! Vsi ste priče ...

GABER: Varnostniki!!

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ustavite ju, ustavite!

Vsi kričijo vsevprek.

Gaber skoči med Študenta in Starega gospoda. Prerivajo se.

DRŽAVNI SEKRETAR Z MINISTRSTVA ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE
ZADEVE: Lepo vas prosim! To ni nikakršen nivo!

Na odru se izza kulis nenadoma pojavi skupina Turkov.

V turbanih, s košatimi turškimi brki. Nekaj žensk je v pisanih burkah, tudi trebušne plesalke so med njimi. Imajo pisana oblačila in za širokimi, svilenimi pasovi imajo zataknjena z rubini in smaragdi okrašena zlata ukrivljena bodala. Sredi njih stoji dekle v slovenski narodni noši.

TURŠKI SULTAN: Oprostite ...

Vsi drenjajoči se ustavijo, ko zagledajo skupino muslimanov na odru.

TURŠKI SULTAN: Jaz sem turški sultan ... Mislim, igram turškega sultana. Ob petih imamo vajo za *Miklovo Zalo*. Sem tudi režiser in to je naša gledališka skupina.

MILENA: Končati moramo.

MIKLOVA ZALA, DEKLE V NARODNI NOŠI: Tako smo se zmenili. Do petih. Potem je dvorana zasedena.

ISKENDER, TUREK V POLNI VOJAŠKI OPREMI: V petek imamo premiero.

Ljudje odhajajo. Študentje in študentke prvi stečejo ven.

STARI GOSPOD: Plašč mi je strgal.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Naša organizacija bo še naprej delila vsakodnevne obroke socialno šibkim državljanom naše republike. Vendar samostojno.

STARI GOSPOD: Prijavil bom.

DRŽAVNI SEKRETAR Z MINISTRSTVA ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE: Poročal bom na ministrstvu.

Državni sekretar z ministrstva za delo, družino in socialne zadeve odide.

Vsi se razidejo.

V dvorani ostanejo samo Roza, Gaber in Milena.

Na odru se začne vaja za Miklovo Zalo.

TURŠKI SULTAN: Ponovimo tretje dejanje! Gremo!

Na odru se kostumirana amaterska skupina postavi v situacijo.

V dvorani Roza, Gaber in Milena.

ROZA: To ni naključje.

MILENA: Preveč na široko smo zastavili.

GABER: Morali bi začeti z manjšo skupino. Tako pa smo povabili vse. Pobegnilo nam je iz rok.

ROZA: Policist, ki me je ustavil, ker sem peljala skozi rdečo luč ... Pa nisem. Zelena je bila.

GABER: Štiristo evrov. Dvesto, če plačaš takoj.

ROZA: Vedel je, kam grem.

GABER: Kako bi lahko vedel?!

ROZA: Namenoma me je zadrževal. Zato da bi zamudila.

MILENA: Ne smemo biti paranoični. Utrujeni smo.

GABER: Očitno bomo morali sami.

Na odru.

TURŠKI SULTAN: Miklova Zala, nase boš pak morala privzeti naše običaje in naša oblačila.

MIKLOVA ZALA: Za gvišno ne slečem svojega slovenskega gvanta!

V dvorani.

ROZA: Kadiro bodo deportirali.

GABER: Ne smejo.

Na odru.

TURŠKI SULTAN: Ahmed, Iskender ... Slecita jo.

Miklova Zala poklekne in moli.

MIKLOVA ZALA: Mili Bog, ki si v nebesih, čuvaj me pred hudobnimi Turki, čuvaj me pred njihovo brezbožnostjo, pridi Jezus in jih zbrisi z obličja matere Zemlje ... Jezus, Marija, Oče Bog, kličem te na pomaganje!

Miklova Zala moli, Ahmed in Iskender jo slačita.

V dvorani.

ROZA: Kje je moja torbica?! In kovček?!

GABER: Kje si ju pustila?

ROZA: Tu. Na tem stolu.

ROZA: Ukradli so mi torbico in dokumente!

MILENA: Si prepričana?

Na odru.

Miklova Zala izdere izza Ahmedovega pasu ukrivljeno turško bodalo in si ga nastavi na prsi.

MIKLOVA ZALA: Raje dušo izpustim, kot da slečem avbo, ki mi jo je mati na smrtni postelji za večno poverila.

TURŠKI SULTAN: Pustita jo!

V dvorani.

GABER: Mogoče si pustila stvari v avtu. Grem pogledat.

Gaber steče iz dvorane.

Na odru.

TURŠKI SULTAN: Zaprite jo k ženskam. V moj harem! Se bo že nehala kujati in se bo zagvišno omehčala.

MIKLOVA ZALA: Nikoli! Nikoli ne bom zapustila svoje svete vere in spomina na domače bregove in na svojega dragega Mirka, pa če me tavžent let v haremu zadržujete!

TURŠKI SULTAN: Poveljnik Iskender, povej, kaj se je zgodilo z njenim dragim.

V dvorani.

MILENA: Najbrž še ne veš ...

ROZA: Kaj?

Na odru.

ISKENDER: Pri našem naskoku v votlino je bil ubit tvoj ljubi, ha, ha, ha! Na hitrico sem mu z bodalom trebuh preparal. Se ni preveč martral, ha, ha, haaaa!

MIKLOVA ZALA: Neeee! Moj Mirkooooo!

V dvorani.

MILENA: Ukinili so nam evropska sredstva.

ROZA: Kako?

MILENA: Po hitrem postopku. Včeraj smo dobili dopis.

Na odru.

MIKLOVA ZALA: Prekleti Turki!! Naj bo preklet vaš Alah! Morivski bog!

V dvorani.

MILENA: Tudi sredstva z ministrstev so nam ukinili. Varčevanje.

ROZA: Nemogoče.

Milena zajoka.

MILENA: Ne vem, kako bom. To je moj edini dohodek.

Na odru.

MIKLOVA ZALA: Ne bom se vam vdala! Moje telo je lahko vaše, moja duša nikoli!! Zvesta bom svoji veri in očetnjavi! Ubili ste mi ljubega, mene ne boste. Mrtva sem, a živa! Živ spomin na vaš zločin!

Miklova Zala omahne v nezavest.

TURŠKI SULTAN: Zastor!!

V dvorani.

Gaber priteče. V rokah ima torbico in kovček.

GABER: V avtu si pozabila.

ROZA: Nisem ... Sem, na ta stol sem ...

Na odru.

TURŠKI SULTAN: Super je bilo.

Miklova Zala vstane.

MIKLOVA ZALA: Sem malo improvizirala.

TURŠKI SULTAN: Super! Aktualno še pa še.

V parterju.

GABER: In avto si pustila odklenjen. Hvala bogu, da ni nihče nič ukradel.

Na rob odra stopi Turški sultan. Nagovori Roza, Mileno in Gabra.

TURŠKI SULTAN: Oprostite, vajo imamo ... Motite.

MILENA: Že gremo.

Gaber in Milena odhajata.

Roza odsotno drži v rokah torbico in kovček. Noge se ji tresejo. Zatipa po najbližjem stolu. Noge ji klecnejo. Sesede se.

Na odru.

TURŠKI SULTAN: Gremo zdaj še enkrat. Drugo dejanje!

Zatemnitev.

KONEC PRVEGA DEJANJA

DRUGO DEJANJE

Dvanajsti prizor

Begunski center.

Ob žični ograji stoji Kadira. Obraz odkrit. Dolgi črni lasje ji padajo preko ramen. Zre preko žične ograje v daljavo.

H Kadiri pristopi Adil. Mlad moški.

Nekaj časa jo gleda.

ADIL: Merhaba!

Kadira se zdrzne. Hoče hitro oditi.

ADIL: Alaintizar! 'iilaa 'ayn 'ant dhahib 'ana la 'urid 'an adhak.

Kadira se ustavi.

KADIRA: 'iinaa dhahib 'iilaa salat almasa'.

ADIL: Alaintizaru. la tastaejil. Tudi jaz bom šel na večerno molitev.

KADIRA: Sama bom šla.

ADIL: Počakaj! Nič ti nočem.

KADIRA: Spomnim se te.

ADIL: V sprejemni pisarni. Jaz sem te sprejel v center. Takoj sem te opazil.

KADIRA: Lepo govoriš arabščino.

ADIL: Moj dedek je bil *imam*. Vodil je molitve v mošeji.

Kadira molči.

Gledata se.

Adil stegne roko.

ADIL: Adil.

Kadira mu ne da roke.

KADIRA: Kadira Hadji Ibn ...

ADIL: ... Haji *Dawud al Gossarah*. Vem. Poznam tvojo zgodbo.

KADIRA: Grem na večerno molitev.

Kadira hoče oditi.

ADIL: Tudi moja zgodba je takšna. Samo da iz neke druge vojne.

Kadira obstane.

Gledata se.

ADIL: Ko sem imel deset let, sva jaz in mama pobegnili iz Srebrenice. Oblekla me je v deklico. Nosil sem črno krilo do tal in na glavi *sitar*. Pustili so samo ženske in deklice. Tukaj so naju sprejeli. Prav v ta center. Pred triindvajsetimi leti.

Kadira molči.

Gledata se.

ADIL: In zdaj sem prostovoljec. Spet v tem centru.

Adil se nasmehne.

ADIL: Življenje ima pa res smisel za humor.

Kadira molči.

Gledata se.

ADIL: Nimam žene.

KADIRA: Jaz imam moža.

Gledata se.

ADIL: Deportirali te bodo nazaj. So že poslali dokumente.

KADIRA: Spet se bom vrnila.

ADIL: Poroči se z mano.

Gledata se.

ADIL: Ostala boš tukaj. Lahko si pri nama z mamo. Imela boš svojo sobo. Ni treba da ... Boš videla. Bova videla. Kasneje. *Alwaqt mae Allah wallah waqtina.*

KADIRA: To izrek je imel rad moj mož. Kadar se mi je preveč mudilo, je vedno rekel: *Čas je pri Alahu in Alah je naš čas.*

Gledata se.

ADIL: Všeč si mi.

KADIRA: Moža imam! Vedno ga bom imela.

ADIL: Poiskala bova tvoje otroke. Če so živi, jih bova dobila nazaj. Alah bo pomagal. Jaz ti bom pomagal. Potem ... čez čas ... če boš hotela ...

Gledata se.

ADIL: Moja mama je stara ženska. Vse dni moli za očeta, za brate, za dedka ... Upa, da bodo nekoč našli njihove kosti.

Gledata se.

ADIL: Službo imam. Učitelj sem.

Gledata se.

ADIL: Tukaj imajo pregovor: *Če rešiš eno dušo, rešiš vesolje.* Mama pravi, da je to edino, kar ji je všeč pri katolikih.

Adil se nasmehne.

Gledata se.

KADIRA: Adil ... Pravičen, čist človek ...

ADIL: Pomeni pa tudi *pošten*.

Gledata se.

KADIRA: Grem na večerno molitev.

Kadira odhiti.

Adil gre počasi za njo.

Zatemnitev.

Trinajsti prizor

Pri Rozi doma.

*Sredi dnevne sobe. Dva policista. Policist v uniformi. Policist v civilu. Si zapisujeta.
Roza razburjeno hodi gor in dol.*

POLICIST V UNIFORMI: Pa ste prepričani, da niste kaj narobe pritisnili?

ROZA: Mislite, da sem zmedena brucka, ki ne obvlada računalnika?!

POLICIST V UNIFORMI: To ne ...

ROZA: Trideset let že uporabljam računalnik. Oba doktorata sem napisala z računalnikom. Vse delam z njim. In zato vem, da nisem nič *narobe pritisnila*. Zdaj prvič se je vse izbrisalo.

POLICIST V CIVILU: Ste poklicali strokovnjaka?

ROZA: Človek, ki mi že desetletje ureja računalnik, pravi, da nima pojma, kam je izginilo. Vse je izginilo. *Hard disk* je prazen. Dokumenti, maili, fotografije ...

POLICIST V CIVILU: Kaj pa otroci? Večkrat se igrajo in ...

ROZA: Nisem nora! Vdrli so mi v računalnik in izbrisali vse. A se zavedate, kaj to pomeni?!
Deset let dela!

POLICIST V UNIFORMI: Ni sledov vloma.

ROZA: Ključe imajo.

POLICIST V CIVILU: Gotovo se bo na koncu našla logična razlaga.

Policist v uniformi šepne Policistu v civilu.

POLICIST V UNIFORMI: Kaj naj napišem?

POLICIST V CIVILU: Pojma nimam.

ROZA: Videla sem odtis stopala. Zadnjič, ko je deževalo, je bila blatna sled pri oknu in
cigaretni ogorek v lončku za rože. Jurij ne kadi že pet let.

POLICIST V UNIFORMI: Jurij? Mož?

ROZA: Ko nas ni doma, prihajajo sem. Ko vstopim, je drugačen vonj. Sprehajajo se po
stanovanju.

POLICIST V CIVILU: Kdo?

ROZA: Ne vem, kdo. To morate *vi* ugotoviti.

Policist v uniformi sam zase.

POLICIST V UNIFORMI: Vesoljci.

Roza se zdrzne.

ROZA: Prosim?! Kaj ste rekli?! *Kako* ste rekli?!

POLICIST V CIVILU: Oprostite kolegu.

POLICIST V UNIFORMI: Oprostite.

ROZA: Norca se delate! Prijavila vas bom! Zelo dobro poznam pravila vaše službe, še bolj
natančno pa poznam tudi državljske pravice. Deset let se ukvarjam s tem področjem. To,
kar ste rekli ...

POLICIST V UNIFORMI: Oprostite, res!

ROZA: ... je čisto navadna razžalitev, ki se po stooseminpetdesetem členu Kazenskega zakonika kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do treh mesecev. Prišli ste, ker sem vas poklicala. To je vaša služba, za to vas državljani plačujemo ...

POLICIST V CIVILU: Gospa ...

ROZA: Vi pa se delate norca iz moje prijave. Na čigavi strani ste? Za koga delate?

Policist v civilu se zelo energično, vendar brez povzdignjenega glasu postavi nasproti Roze.

POLICIST V CIVILU: Zdaj pa vi mene poslušajte, gospa. V Kazenskem zakoniku tudi piše, da kdor naznani kaznivo dejanje, ki se ni zgodilo, se ga preganja po uradni dolžnosti in se ga kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do treh mesecev.

ROZA: Kakšna lažna prijava, lepo vas prosim?!

POLICIST V CIVILU: Poklicali ste nas, prijava je posneta, zelo čustveno ste prijavili, da so vam vdrtli v stanovanje in uničili računalnik. S kolegom nisva ugotovila nikakršnih dejstev vloma niti nobenih sledov, ki bi dokazovali, da bi se kdorkoli nepovabljen gibal po vašem stanovanju, še manj pa sva odkrila indic o tako imenovanem vdoru v vaš osebni računalnik. Lahko se prijazno razidemo, gospa, lahko pa tudi podam prijavo o krivi ovadbi. Kakor hočete.

Roza se umiri. Nemočna skoraj prosi.

ROZA: Tu so bili. Vem to. Ko me ni doma. Ko sem na sestanku upravnega odbora ...

POLICIST V CIVILU: Gospa ...

ROZA: Zadnjič sem iskala ključ od avta. Vedno ga dam na isto mesto, potem pa je bil v predalu z otroškim perilom. Zamudila sem pomemben sestanek. To so hoteli.

POLICIST V UNIFORMI: Ko ste zlagali perilo v predal, ste nevede imeli ključ v rokah ... Najbrž se vam je mudilo.

POLICIST V CIVILU: Gospa, živimo v stresnem času. Vsi smo preutrujeni ...

POLICIST V UNIFORMI: Tudi moji ženi se to dogaja. Kaj vse sem že našel v predalu z nogavicami!

POLICIST V CIVILU: Zato vas razumem.

ROZA: Ne, ne razumete!! In ne govorite z mano, kot da sem otrok, kot da sem umsko prizadeta! Nihče ne razume. Jurij me ne razume ...

POLICIST V UNIFORMI: Mož?

ROZA: Moje knjige so drugje, nekdo je premaknil posteljo. Ne veliko. Dvajset centimetrov. Vem, kako že deset let stoji moja postelja, vem! Lučka za branje je bila na tleh in obrnjena k oknu.

POLICIST V CIVILU: Sesali ste prah, premaknili posteljo, lučko postavili na tla, potem pa je zazvonil telefon in ste odhiteli v službo ...

ROZA: Ukinili so mi službo! Ukinili so subvencije, evropska direktiva, in Milena ne prihaja več, in čevlji so drugače zloženi! Nekdo je med moje salonarje, tiste srebrne, ki mi jih je Jurij kupil za premiero Don Giovanija, nekdo jih je zamenjal z visokimi pohodnimi čevlji, ki sem jih prejšnjo zimo nesla v klet ...

POLICIST V CIVILU: Otroci se radi igrajo.

ROZA: Pomagajte mi! Vsem pomagam, meni pa nihče ne pomaga! In nisem nora.

Vstopi Jurij z obema otrokoma.

JURIJ: Se je kaj zgodilo?

TIMI: Mamica ...

BRINA: Spet si naju pozabila.

ROZA: Nisem. Klicala sem ...

JURIJ: Mene nisi.

ROZA: Poskušala sem, pa je moj telefon samo piskal ... Prisluškujejo mi.

POLICIST V CIVILU: Gospa naju je poklicala.

POLICIST V UNIFORMI: Vlom.

ROZA: Vse je izginilo, Jurij, vse!

JURIJ: Kaj ...?

POLICIST V UNIFORMI: Jurij? Mož?

POLICIST V CIVILU: Težave z računalnikom.

POLICIST V UNIFORMI: Gospe se je zdelo, da je vlom, pa na srečo ni bil.

ROZA: Ne verjamejo mi! Nihče mi ne verjame!

POLICIST V CIVILU: No, če bo karkoli ... nas obvestite. Zapisnika ne bomo delali. Midva bova zdaj šla.

POLICIST V UNIFORMI: Ja.

JURIJ: Hvala.

Roza se utrujena sesede v stol.

Policist v civilu se sočutno približa Rozi, položi ji roko na rame.

POLICIST V CIVILU: Gospa ... tudi moja žena je prepričana, da že leta ne kadim.

Roza ga nemočno pogleda.

POLICIST V CIVILU: Nasvidenje.

Policista odideta.

BRINA: Mamica, spet si naju pozabila!

TIMI: Gospod hišnik je poklical očija.

JURIJ: Že tretjič ta teden. To ni v redu.

ROZA: Ni v redu, da so mi izbrisali računalnik! Ni v redu, da imam občutek, da mi nekdo hodi po stanovanju in premika stvari, to ni v redu!!

BRINA: Oči ...

JURIJ: Ja, Roza, prav si povedala, *občutek* imaš, da se nekaj dogaja, ampak, *nič* se ne dogaja, to je vse v tvoji glavi.

BRINA: Oči ... mene je strah.

ROZA: Ne, ne ... Brina, Timi ... vse je v redu ... mamica je samo utrujena, Obljubim, da ne bom nikoli več pozabila na vaju! Obljubim, da pridem jutri po vaju: Prej bom pred šolo. Jaz vaju bom čakala.

TIMI: Ne držiš obljube.

ROZA: Zdaj jo pa bom, bom! Pridita k meni, da vaju objamem.

Roza stegne roki proti otrokoma.

ROZA: Pridita! Mamica vaju ima rada.

Otroka jo gledata.

Timi se oklene očeta.

Roza steguje roke.

Otroka se ne premakneta.

Jurij reši zadrego.

JURIJ: Se bomo po kosilu še pa še objemali. Alo, zdaj pa igrat! Bom pripravil mizo.

Otroka stečeta iz prostora.

Roza spusti roke.

Jurij obstoji pred njo.

Gleda jo.

JURIJ: Kaj je s tabo?

ROZA: Ne vem. Ne vem več.

JURIJ: Skrbi me.

ROZA: Mi tudi ti ne verjameš?

JURIJ: Česa?

ROZA: Da vse to ni naključje.

JURIJ: Vse to *je* naključje.

ROZA: Vrgli so me iz službe takoj, ko smo šli v javnost, ko smo obelodanili, kaj počnejo z begunci, ko smo objavili Kadirino zgodbo ... In niso upoštevali naše prijave, niso sprožili postopka zoper posiljevalce ... In razveljavili so nam evropska sredstva, zaradi varčevanja so nam ukinili še denar na ministrstvih, Milena ne more več prihajati v službo, nima za avtobus,

ostali smo brez vsega, lastnik nam je sporočil, da moramo izseliti pisarne do prvega, ker bo

oddal prostore v gostinske namene, si moraš misliti, v prostorih *nevladne organizacije* bo od prvega naprej čisto navaden bife ... In to se je zgodilo vse hkrati, vse v istem času! Je to naključje? In še izbris dokumentov na mojem računalniku, vseh dokumentov, tudi naših družinskih fotografij, pa blatni sledovi v stanovanju, cigaretni ogorki v lončku ...

JURIJ: Včasih prižgem kakšno cigareto.

Molčita.

Gledata se.

ROZA: Spet kadiš?

JURIJ: Včasih. Niti ne pokadim do konca. Pomirja me.

Gledata se.

ROZA: Ampak vse ostalo ...

JURIJ: Ljudje radi verjamemo v zarote, ker je lažje verjeti, da je svet urejen, pa magari z zaroto, kot pa da bi si priznali, da lahko naključja usodno vplivajo na naša življenja. Ampak ja, življenje nam spreminjajo naključja. Če jaz takrat ne bi spregledal *stop* znaka, se v naju ne bi zaletel tisti kombi in ti ne bi imela poškodovane noge ... Po operaciji si se spremenila. Zaradi tega, ker šepaš, in vedno boš šepala, si tako močno želiš popraviti svet. Ampak svet bo še naprej šepal, Roza!! Svet vedno šepa. Nikoli ni pravično urejen. Kaj vem, mogoče prav ta nepravičnost žene napredek.

Roza nemočno zakriči.

ROZA: Ni res! Niiiiiiiiiiii res!!

JURIJ: Pomembno pa je nekaj drugega ... Najina družina je pomembna. Najprej je naša družina, najina otroka, jaz ...

ROZA: Če se takrat ne bi zgodila nesreča, danes ne bi bil več z mano.

Molčita.

Gledata se.

JURIJ: Seveda bi bil.

ROZA: Z mano si samo zato, ker imaš slabo vest.

Molčita.

Gledata se.

JURIJ: S tabo se ne da več pogovarjat.

ROZA: Čutim to. Čutila sem, da si z mano samo zaradi usmiljenja in slabe vesti. Mislila sem, da bo drugi otrok to popravil, pa ni. Že dolgo me nimaš več rad. Gnusim se ti, ker šepam, ker sem kripl.

JURIJ: Ti imaš probleme s tem. Ti in samo ti, *Roza Luksemburg*, hočeš prikriti svojo hibo. Nikoli prej se nisi oblačila tako pisano, tako kičasto, tako brez okusa ... Zakaj? Ker hočeš prikrit, ker se nočeš sprijaznit. Kaj ti je? Ne razumem. Dobro živiva. Lepo nama je šlo. Zakaj se ženeš? Koga brigajo tisti butci, klošarji ... zakaj ...? Roza, zakaj?

ROZA: Nič ne razumeš!! Neumen si!! Sebičen!!

JURIJ: Nehaj!

ROZA: Sovražim te!!

Obmolčita.

Gledata se.

JURIJ: Mislim, da potrebuješ pomoč.

ROZA: Pomoč! Seveda!! Rad bi me strpal v norišnico. Tako kot bi radi s sveta zrinili vse drugačne, vse tujce pred vrata, vse tiste, ki delajo, pa vseeno ne morejo plačevati niti položnic, vse, ki niso zraven, ki niso kot vi, vse bi radi izrinili za plotove, za ograje, da jih ne bi videli, ja, hočete ustvariti svet nevidnih sužnjev!

JURIJ: To je noro!

ROZA: Vem to ... Vse vem!! Isti si, kot vsi! In da boš vedel, zarota obstaja!

Jurij jo gleda.

Gledata se.

JURIJ: Otroka sta lačna. Naročil bom pico.

Jurij odide iz prostora. Roza sama.

Zatemnitev.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Štirinajsti prizor

Pisarna. Nekje na neznanem kraju.

Moški z očali sedi za mizo. Na računalniškem ekranu gleda posnetek dogajanja v kulturnem domu. Posnetek je na pametni telefon snemal Fant z računalnikom. S posnetka prepoznamo dogajanje, ki smo ga videli v kulturnem domu.

Moški z očali si v usta vrže nekaj tablet in jih poplakne z vodo.

Vstopi Mladenič z nahrbtnikom. V roki ima škatlo s pico in kup pošte.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Pica!

Položi škatlo s pico na mizo.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: In pošta.

Moški z očali pritisne tipko. Slika na ekranu zamrzne.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Zadovoljen?

MOŠKI Z OČALI: Potrkaj, preden vstopiš.

MADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Tok, tok.

MOŠKI Z OČALI: Misliš, da si duhovit?

MADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Itak.

MOŠKI Z OČALI: No, kaj bo?!

Mladenič izroči Moškemu z očali kupček listov.

MADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Potrdila o plačilih in tvoja osebna pošta.

Moški z očali pregleduje liste.

MOŠKI Z OČALI: Mastni so.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Zaradi pice.

Moški z očali pokaže Mladeniču z nahrbtnikom list papirja.

MOŠKI Z OČALI: Kaj je to?

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Račun za šiviljo. Pri ruvanju so našemu strgali plašč.

Moški z očali prikima.

MOŠKI Z OČALI: Pa to?

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Študentke napotnice. Nekateri imajo rajši, da jim izplačamo tako. Tole pa so plačila na roko. Ista zgodba. Itak. Fantje podpišejo za več, razliko pa tvoj človek in dolgoletni sodelavec vtakne v žep.

MOŠKI Z OČALI: Če boš ironičen, lahko kar greš.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Tvoja generacija!

MOŠKI Z OČALI: In to takoj.

Mladenič z nahrbtnikom se ne da motiti.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Krade.

Moški z očali lista po dokumentih.

MOŠKI Z OČALI: Drobiž.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Ga ne boš odpustil?

MOŠKI Z OČALI: Dober je. Poglej si posnetek. Odličen je bil kot predstavnik humanitarne organizacije Pe-eN-eS. Za oskarja!

Moški z očali pritisne na tipko. Posnetek oživi.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR - na posnetku: Naša organizacija bo še naprej delila vsakodnevne obroke socialno šibkim državljanom naše republike.

MOŠKI Z OČALI: Tako je bil prepričljiv, da sem se nekajkrat od srca nasmejal. Ti si slabši.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Učim se še.

MOŠKI Z OČALI: Le uči se.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Od njega?

MOŠKI Z OČALI: Predvsem od njega.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: A tudi krast državni denar?

MOŠKI Z OČALI: Mali, če te dobim, ti odtrgam jajca.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Zakaj pa njega toleriraš?

MOŠKI Z OČALI: Slabosti ljudi je treba čuvati in jih pravi trenutek unovčiti. Tako funkcionira država. Še nisi opazil?

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Itak.

Moški odloži papirje.

MOŠKI Z OČALI: Še kaj?

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Tvoja osebna pošta. Od zdravnika.

MOŠKI Z OČALI: Bom potem pogledal.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Vse v redu?

MOŠKI Z OČALI: Rutina. Prostata. Redni pregled. Pri mojih letih.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Dokler funkcioniraš, me sploh ne skrbi.

Moški z očali pogleda Mladeniča z nahrbtnikom in se nasmehne.

MOŠKI Z OČALI: Ko pridem domov, te bom nategnil kot malega roza zajčka.

Mladenič z nahrbtnikom se namuzne.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Pica se ti bo shladila.

Mladenič za nahrbtnikom odide.

Moški z očali odpre kuverto. V tišini bere zdravniški izvid in si dolgo časa ogleduje rentgenske posnetke.

Trkanje.

Moški z očali vse skupaj spravi v predal.

Možakar, ki je videti kot novinar, vstopi. Sede na stol nasproti Moškega z očali.

MOŠKI Z OČALI: Sem gledal. Dober si bil.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Rutina.

MOŠKI Z OČALI: Popazi malo na malega. Ne zaupam mu.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Talentiran je.

MOŠKI Z OČALI: Za nekatere reči, ja.

Molčita.

Gledata se.

MOŠKI Z OČALI: Boš kos pice? Štirje siri.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Hvala. Žena kuha.

Molčita.

Gledata se.

MOŠKI Z OČALI: Štirideset, kaj!

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Skoraj štirideset, ja.

MOŠKI Z OČALI: Vse se je zamenjalo. Dve državi. Dva sistema. Kaj dva! Zadnja leta kar naprej spreminjajo sisteme. Nekaj tisoč ljudi je prišlo in odšlo ...

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Midva pa sva še zmeraj.

MOŠKI Z OČALI: Ja.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Še malo.

Molčita.

Gledata se.

MOŠKI Z OČALI: Kdaj greš?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ko boš dovolil.

MOŠKI Z OČALI: In kaj boš delal?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Vohljal za sosedi penzionisti. Samo to znam. Ampak, ko bom v penziji, bo to moj hobi.

Oba se zasmejita.

Potem nekaj časa molčita.

Gledata se.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Najbrž te zanima ...

MOŠKI Z OČALI: Streljaj!

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Uspeli smo. Ne morejo se konsolidirati. Vsak vleče na svojo stran. Kot vedno.

MOŠKI Z OČALI: Kaj pa ...?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Roza Luksemburg je zmešana. Tako kot je bila pred stotimi leti, tako je tudi zdaj. Samo da jo je pred stotimi leti bilo treba ubiti ...

MOŠKI Z OČALI: In posiliti.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: In zabrisati v reko.

Se zasmejita.

Se zresnita.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Zdaj pa ni treba vsega tega. Tako je pregreta, da je sama počila. To, da ne moreš nič spremeniti, ljudi spravi ob pamet.

MOŠKI Z OČALI: Že kot študentka je inklinirala v to smer. V dosjeju natančno piše.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ja. Sploh pa po tisti nesreči.

MOŠKI Z OČALI: Še kaj?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Ostali še naprej razdeljujejo hrano revnim, zbirajo denar za otroke, ki ne morejo na morje ... Ganljivo. Včasih ob pivu malo zarobantijo, dvignejo glasove, potem grejo pa spat. Ampak to je v redu. Svobodna država smo. Mislim, da trenutno ni kakšne skupine, ki bi imela tisto moč ...

MOŠKI Z OČALI: Kot da je v tej deželi že bila kdaj kakšna resna skupina! Kako že pravi Cankar?

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Pusti Cankarja! Bil je tečen alkoholik. Za letos ga imam dovolj.

MOŠKI Z OČALI: Sami sebi smo v resnici največji policaj. Avtocenzura bo pokopala ta

narod. Včasih se sprašujem, če je najin poklic sploh potreben.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Vrtničkarji. Kot je lepo rekla Roza Luksemburg: *V vrtničku se nikoli ne more zgoditi sprememba sveta. In to je kul, kot bi rekel moj najmlajši sin.*

MOŠKI Z OČALI: *Itak.*

Nasmehmeta se.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Kaj naredim z ostalo gotovino? Jo vrnem v blagajno?

MOŠKI Z OČALI: Kar imej jo. Boš še rabil.

MOŽAKAR, KI JE VIDETI KOT NOVINAR: Pa material? Fotografije, ključi od stanovanja, od kleti, posnetki, izpis telefonskih klicev in esemesov... Nesem v arhiv?

MOŠKI Z OČALI: Koga pa bo to sploh kdaj zanimalo? Uniči.

Možakar, ki je videti kot novinar, prikima.

Zatemnitev.

Petnajsti prizor

Pisarna nevladne organizacije za zaščito človekovih pravic.

Vsepovsod škatle. Selitev. Gaber v škatlo zлага fascikle in dokumente. Roza ga gleda.

GABER: Domov bom odnesel. Potem pa v arhiv. Nekoč bo ljudi zanimalo, kaj smo počeli, kako in zakaj smo se borili.

ROZA: Kje pa so ostali?

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

GABER: Milena se včasih oglasi. Išče službo. Drugi pa še zmeraj delajo. Razdeljujejo hrano. V begunskem centru so in ob meji, zbirajo podatke ...

Gaber odnese zaboj.

Roza sama.

Z mize pobere list papirja. Prebere ga.

Gaber se vrne.

GABER: Sklicati moramo občni zbor. Težko bo, zdaj ko nimamo več pisarne. Po e-mailu organizirati občni zbor in glasovanje je pa malo čudno. Nekateri se oglasijo, drugi ne.

ROZA: Pa ti?

GABER: Službo bom rabil. Čeprav ni tako nujno. Dokler sem še pri mami.

Gaber vzame drugo škatlo. S škatlo v roki stoji pred Rozo. Gledata se.

ROZA: Sem jaz kriva?

GABER: Zakaj?

ROZA: Mogoče sem hotela preveč.

GABER: Tako je naneslo.

ROZA: Morali bi ostati pri beguncih.

Gaber odloži škatlo.

Prime Rožo za rame.

GABER: Roža! Če se boriš za drugega, se boriš tudi zase. Logično je bilo, da smo hoteli družbeni vpliv. In imamo ga. Vse to je samo trenutna situacija. Majhen kolaps pred popolno zmago.

Gaber se nasmehne, kot da sam ne verjame v svoje besede.

Roža nadaljuje z razbolelo resnostjo.

ROŽA: V sosednji ulici ... Razumeš?!

GABER: Kaj?

ROŽA: Ne vem. Ampak ... čisto blizu.

GABER: Odneseš bom stvari. Do dvanajstih moramo sprazniti, sicer nam bo zaračunal ves mesec. Sem rekel: *A ste znoreli?!* Je rekel: *Tako ste podpisali. Če zamudite en dan, zaračunam ves mesec. Droben tisk.* In se je privošljivo zarežal. Najraje bi mu razbil gobec. Kapitalizem je v resnici potuhnjeno skrit v drobnem tisku.

ROŽA: Vdrli so mi v možgane.

Gaber zastane.

ROŽA: Najprej v stanovanje, v spalnico, potem še v možgane. In zdaj so tam. Ne morem jih spraviti ven. Veš, kako to boli? Gaber, a veš to, kako boli?

GABER: Vsi potrebujemo počitek, predah. Nov zagon. Noben padec ni tako globok, da ne bi mogli spet prilesti ven. Dobre ideje so neuničljive.

ROŽA: Zakaj mi nisi povedal? Zakaj si skrival pred mano? Zakaj?!!

GABER: Kaj?

Roza pokaže na dokument, ki ga je prebrala.

ROZA: Nisi mi povedal, da so vse pritožbe zavrnjene, da bodo Kadiro deportirali.

GABER: Hotel sem ti povedati.

ROZA: Nisi!!

GABER: Da te ne bi še bolj vznemiril.

ROZA: Ker sem nora?

GABER: Ne.

ROZA: Kaj pa?

GABER: Občutljiva.

ROZA: Deportirali jo bodo! In jaz ji *moram* pomagat!! Moram! Samo ne vem, kako!

GABER: Nič nismo mogli storiti. Vse pritožbe smo napisali. Vrhovno sodišče, ustavno sodišče, pisali smo predsedniku republike, ni niti odgovoril ... Nič. Ne verjamejo ji. Ne verjamejo njenemu pričevanju. Nikomur ne verjamejo, edino sami sebi in svoji policiji.

ROZA: Nisi mi zaupal.

GABER: Ni res!

ROZA: Boli. Ne morem ... Ne ...

Roza lovi sapo. Težko diha. Trese se.

GABER: Kaj je?

ROZA: V zaporu sem. Ujeta. Dihati ... Pod vodo. Utopili me bodo. Ne morem ...

Roza se sesede na škatle.

ROZA: Pokliči Kadiro, z njo grem ... z njo. Z njo!!

GABER: Poklical bom Jurija.

ROZA: Ubil me bo. In vrge v reko. Kadira!! Grem ... S tabo grem. Zbežati morava!

Gaber zagradi telefon. Vtipkava številke.

GABER: Nujna pomoč ...? Ja. Lahko pridete ... Ne. Ni poškodba. Živčni zlom. Hudo.

ROZA: Nisem ... Niseeeeeem! Pusti. Domov grem. Nočem!

Zatemnitev.

Šestnajsti prizor

Pri Rozi doma.

Nekaj kovčkov in napolnjenih plastičnih vrečk stoji sredi dnevne sobe.

ROZA: Nočeeeeem! Sem že tisočkrat rekla. In ponavljam. Nočem!!

JURIJ: Rabiš pomoč.

ROZA: Nobene pomoči ne rabim.

JURIJ: Gaber je rekel ...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

ROZA: Prizadelo me je, ker bodo deportirali ...

Roza se poskuša umiriti.

Se umiri.

ROZA: Zdaj je v redu. Zdaj je v redu. Mirna sem. Minilo je. Kje sta otroka?

JURIJ: Pri mami.

ROZA: Kdaj prideta? Nekaj bom pripravila. Naredila bom jabolčni zavitek. Rada ga imata ...

Jurij molči.

Roza zagleda kovčke in plastične vrečke sredi sobe.

ROZA: Odhajaš?

Jurij molči.

ROZA: Nisi mi povedal. Potuješ? Kam? Za koliko dni?

Jurij se odloči.

JURIJ: Odselil se bom.

ROZA: Kako?

JURIJ: Za zmeraj.

Roza ga gleda.

JURIJ: Mislil sem, da boš prišla kasneje.

ROZA: Za mojim hrbtom bi odšel?

JURIJ: Oprosti. Ni treba, da grem danes ... Bom razpakiral. Bova drugič.

ROZA: Hočem zdaj!!

Molčita.

Gledata se.

JURIJ: Že nekaj mesecev se dobivam z nekom... Rada se imava. Oprosti. Moral bi ti povedati prej. Vem, da zdaj ni pravi trenutek ...

Oba molčita.

ROZA: Nikoli ni pravi trenutek.

JURIJ: Vem.

ROZA: Hvala.

JURIJ: Oprosti.

ROZA: Ne opravičuj se.

Jurij prikima.

Molčita.

ROZA: Se imata rada?

JURIJ: Ljubim jo. Tudi otroka jo imata rada.

ROZA: Otroka?

JURIJ: Oprosti.

ROZA: Nehaj se opravičevati kot stara baba!! Nehaj!!

Jurij prikima.

Molčita.

JURIJ: Pa saj veš ... Ni šlo. Že leta ni šlo. Odkar si se začela ...

ROZA: Kaj?

JURIJ: Saj veš ... Odkar je bilo vse to. Z brezdomci, begunci.

ROZA: Izgini.

JURIJ: Lahko grem tudi jutri ...

ROZA: Izgini!!

Jurij prikima.

Pobere kovčke in vrečke.

JURIJ: Otroka bosta čez vikend pri moji mami. Ona vse ve. Lahko ju greš iskat. Ali pa ju jaz pripeljem, kakor misliš, da je zate ...

ROZA: Spizdi, da te ne vidim nikoli več!

Jurij odide.

Zatemnitev.

Sedemnajsti prizor

Begunski center.

Ob žični ograji stoji Kadira. Obraz odkrit. Dolgi črni lasje mlade in lepe ženske ji padajo preko ramen. Zre preko žične ograje v daljavo.

Adil v ozadju. Kleči na molilni preprogi. Moli.

Pred Kadiro je zložena obleka.

KADIRA: Štirikrat sem bila že v tej deželi, vedno so me vrnilo po isti poti. In tudi zdaj me bodo. Ujeta sem ... V zanko istih poti. Sprijaznila sem se. Sploh ne razmišljam več. Nekje na tej poti bom umrla. Vem to. Pravzaprav sem že umrla. Že dolgo sem mrtva. In pozabila sem, da sem umrla. Zato zdaj tavam. Sploh ne vem več, kaj se mi je zares zgodilo in kaj so mi povedali, da se mi je zgodilo. Pišem v tale zvežčič. Misli. Stavke. Ne vem, zakaj. Mogoče zato, da bi za mano ostala sled.

Kadira si obleče dolgo črno krilo.

Adil v ozadju moli.

KADIRA: Adil je pravičen, pošten, dober, čist človek. Vse to v arabščini pomeni njegovo ime. In vem, da je to res. Všeč sem mu. Ampak, ne morem ... Rekel je, da razume ... Kateri moški bi to rekel? Kateri moški bi razumel zavrnitev? Samo moški, ki ljubi. Ampak jaz sem že porabila vso ljubezen. Nimam je več. Ne najdem je. Ne morem je več poiskati v sebi ... Žal mi je ...

Kadira si čez glavo povezne burko.

Adil v ozadju moli vse glasneje.

KADIRA: Adil zdaj moli zame. Že dva dni moli zame. Upa, da mi bo Alah dal znak in si bom premislila, se poročila z njim in ostala tu ... Pred vhodom v begunski center me čaka avtobus. Odpeljali me bodo do meje in potem do naslednje meje in še naslednje ... Adil mi je rekel, če se bom vrnila, če se bom še tisočkrat vrnila, me bo še tisočkrat čakal ... Jaz pa vem, da bo vedno isto. Krog, iz katerega se mrtvi ne moremo več izviti. Krog mrtvih pred vrati mrtve Evrope. Zato mu pišem v ta zvezek. Pustila mu ga bom v sprejemni pisarni. Poslušajte, kaj sem napisala:

Zakaj ne morem začeti novega življenja?

Sahlti rečem kadar sem žalostna
kadar me preveč sprašuje
in jaz molčim in povestim pogled
kot so me nekoč
ne vem več kdaj

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

v nekem prejšnjem življenju
naučili
takrat pravi da sem tako *ljubopitljiva*
da z žalostjo ponujam tudi ljubezen
pravi tudi da se *jordamim*
kadar se kujam
ko mu ne dovolim da bi me poljubil
v mojem zvezku je skrit *hićmet* skrivnost
ob ograji dvorišča begunskega centra je *izbeharilo* drevo
od mene si želi samo *mehabet* prijateljski pogovor
tako pravi
jaz pa mu pravim da moram *izdurati* zdržati
in da se mi včasih zdi
da mi bo razneslo *nutrino*
ker ne morem več *klapiti*
sanjati o svojem rodnem kraju
raztegljaj rečem njegovemu objemu
kadar me njegove razširjene roke čakajo
ko pridem z večerne molitve
ko me objame rečem
da mi bo *smehral* vse kosti

in ko me na koncu vpraša
če bi bila njegova *jauklija*
ljubičica ljubeznica
mu odgovorim da ne vem
da ne morem
da nisem *serbesta*
da nisem svobodna
da sem *mećansuz*
človek brez hiše

Kadira si popolnoma zakrije obraz. Skoti tanko režo se vidiijo samo žive in žareče oči.

Kadira odide.

Adil v ozadju moli vse glasneje in solze mu tečejo po licih.

ADIL: Allahum magh fir lihajjtina va maijjatina vešahidina vegaibina vesagihirina vekabirina vazakarina va unsana Allahumme man ahjeitahu minna fa ah žihi alall islam va man te va ffaitahu mina fatava ffahu al al iman Allhume la tahrimna ađrahu va la taftinna badahu¹

Osemnajsti prizor

Dekanova pisarna na univerzi.

Roza se rine v pisarno. Razmršena je. Zanimarjena. Tajnica jo poskuša zadržati.

ROZA: Pustite me k njemu ... Vem, da je tu.

TAJNICA: Gospod dekan nima časa.

ROZA: Od devetih zjutraj že čakam.

TAJNICA: Gospod dekan, nisem je mogla zadržati.

DEKAN: Je že v redu.

Tajnica odide.

ROZA: Hvala, ker si me končno sprejel.

DEKAN: Nisem te. Vdrla si.

¹ Molitev za mrtve, Koran

ROZA: Pustil si me pred vrati.

DEKAN: Mislil sem, da se boš naveličala in odšla.

ROZA: Vedela sem, da si v pisarni.

DEKAN: Ja, to je problem te pisarne. V najvišjem nadstropju, peklenska vročina tudi, če je klima vklopljena, in nobenega drugega izhoda.

ROZA: Zakaj se me izogibaš?

DEKAN: Zakaj pa si ti tako brez takta, da nočeš razumeti, da te ne želim sprejeti? No zdaj, ko si že tukaj ... Kaj bi rada?

ROZA: Predavala.

DEKAN: Prepozno.

ROZA: Nujno potrebujem delo.

DEKAN: A v tisti vaši ... kako se že reče, nevladni organizaciji za zaščito *kaj vem koga* ... pa nimaš več dela?

ROZA: Razen dveh zaposlenih smo vsi delali prostovoljno.

DEKAN: Tako da ste drugje vlekli plačo in nič delali, tam ste se pa prostovoljno *razdajali*.
Lepo.

ROZA: Ukinili so nam subvencije.

DEKAN: Pravilno.

ROZA: Lepo te prosim ...

DEKAN: Prosiš? O? Nekaj novega!

ROZA: Rada bi predavala.

DEKAN: Kaj? O Rozi Luksemburg? O revoluciji? O enakosti?

ROZA: O komparativni verzologiji.

DEKAN: Prepozno. Že imam človeka. Iz Gradca. Predava v angleščini, kar je dobro, saj imamo kar nekaj tujih študentov. Sploh pa bomo sčasoma imeli vsa predavanja v angleščini. Sicer gospod ni tako dober kot ti in tudi dražji je, priznam, ampak že imamo pogodbo za dve leti, za manj ni hotel podpisati, in lahko sem povsem miren, da ne bo izkoriščal prostorov univerze za svoje politične agitacije.

ROZA: Prosim. Naredi mi uslugo. Karkoli. Lahko vodim seminar.

Dekan utihne. Usede se na rob mize.

DEKAN: Rozalija ... Tega, kar ti bom zdaj povedal, ti nisem nikoli mislil povedati. Vsaj ne na takšen direkten način. Mislil sem, da boš kot akademsko izobražena ženska sama razumela, kaj si mislim o tebi. Saj si končno specialistka za verze in metafore in veš, da se več pove, če se pove manj in na bolj indirekten način.

ROZA: Temu jaz rečem hipokrizija.

DEKAN: No, pa hipokrizija. Kakor hočeš. Skratka, direkten bom kot še nikoli: ne maram te! Takšnih kot si ti, ne maram. Vedno si mi bila zoprna. Tudi ko še nisi šepala, ko sva skupaj poslušala predavanja ... V isti klopi. In vedno sem bil ljubosumen na tvojo pamet, inteligenco, pridnost, prodornost ... Zdaj to lahko priznam. Ti si brezposelna, jaz sem dekan! Zakaj bi bil zdaj še ljubosumen? Manj sem bil nadarjen od tebe, bolj butast, komaj sem

naredil doktorat, pa sem vseeno uspel. Jaz sem uspel, tebi, protežirani intelektualki, pa ni uspelo. Zadoščen sem. Ljubosumje je izginilo. Ampak seveda ni šlo samo za ljubosumje.

Dekan stopi bliže k Rozi. Govori ji čisto v obraz. Počasi, s poudarki.

DEKAN: Ne maram zafrustriranih levičark, ki bi rade, da bi bili vsi enaki. Ker *nismo* enaki! Nikoli ne bomo enaki! In nimamo enakih pravic! Nekateri ljudje in narodi imamo več pravic kot drugi. Nekateri ljudje so neumni, kronično revni, primitivni, drugačni, nesposobni za življenje, umazani, leni, neposlušni ... In moje mnenje je, da naj ostanejo tam, kjer jim je mesto. Drugje!! Ljudje se pač ne mešamo med sabo. Sovražim revne, nesposobne, polpismene, sovražim tiste, ki ne vejo, da naša civilizacija stoji na trdnih krščanskih temeljih. Vse ostalo je drek! Primitivno, umazano, kužno. Gabi se mi. Na bruhanje mi gre!!

ROZA: To govori dekan največje humanistične univerze v državi...

DEKAN: Če boš rekla, da sem to rekel, bom gladko zanikal. Gledal te bom naravnost v oči in rekel, da ni res. Sicer pa vsi vejo, da se ti meša. Da si nora. Nora Roza Luksemburg. Rdeča Rozi, ki je tako nora, da jo je celo mož zapustil.

Roza je zmedena. Presenečena. Zaprepadena.

ROZA: Vse veš. Vse je povezano. Vsi ste povezani.

DEKAN: Kje pa misliš, da živimo?! Jasno, da je vse povezano. Živimo v malo podaljšani vasi, ki ji rečemo država. Vsi vse vemo. Vsi poznamo vsakogar. In o vsem in vsakomur imamo svoje mnenje. Največkrat slabo. In nikoli ga ne povemo naravnost. To je takšna tradicija. Kot burka, kot turban. Drugi narodi nosijo maske na obrazu, mi pa na duši. Tako pač je. Joj, kakšno olajšanje! Ne moreš si predstavljati! Kot da sem vse življenje samo čakal, da ti to povem.

Roza zaprepadeno stoji pred Dekanom.

DEKAN: Zdaj pa pojdi, lepo prosim. Ne! Počakaj. Jaz bom šel. Grem na malico. Mi pripada. Pa zbogom. Kot rečemo v naših krajih.

Dekan odide.

Roza sama v pisarni.

Njen pogled je odsoten. Izgubljeno stoji.. Zdi se nam, da bi rada odšla, da bi rada stopila k vratom, pa je noge ne ubogajo več. Z muko prestavi nogo v korak in potem še drugo ... Velik napor se odslíkava na njenem obrazu, ko komaj za nekaj centimetrov premakne nogo. In potem še drugo. Pomaga si z rokami. Prime nogo in jo prestavi naprej in potem še drugo ... Potem v grozi krikne. Mišice je ne ubogajo več. Pade na tla. Ohromela je. Nemočno se plazi proti vratom.

Priteče tajnica.

TAJNICA: Kaj pa je ...?! Vam je slabo?

Roza se ohromela po rokah plazi naprej.

ROZA: Jaz nisem ... Jaz nisem ...

Tajnica v paniki ...

TAJNICA: Vam pomagam? ... kaj se je zgodilo ...? Kaj je z vašimi nogami?!

Tajnica počepne k Rozi.

Roza jo odrine in se sama na rokah plazi naprej. Zakriči.

ROZA: Jaz nisem Roza Luksemburg!!!

Zatemnitev.

Devetnajsti prizor

Pisarna. Nekje na neznanem kraju.

MOŠKI Z OČALI: In malica vam tudi pripada. In letni dopust. In božičnica, povračilo potnih stroškov. To je danes redko.

GABER: Najbrž imate veliko kandidatov.

MOŠKI Z OČALI: Ampak samo vi popolnoma ustrezate našim željam.

GABER: Kako ste izvedeli zame?

MOŠKI Z OČALI: Glas o predanem in dobrem delavcu se daleč sliši.

GABER: Doslej je vladni urad za begunce nasprotoval našim idejam.

MOŠKI Z OČALI: Zdaj želimo delati drugače in zato vas vabimo v naše vrste. Vaše izkušnje, ki jih imate na terenu, so za nas pravo bogastvo. Želimo pomagati ljudem v stiski, želimo na novo organizirati pomoč beguncem, nemočnim ljudem, ki bežijo pred vojnami, pa tudi ljudem, *ki v domovini ne morejo povezati začetka meseca s koncem*, kot ste lepo povedali v nekem svojem intervjuju.

GABER: Prišel sem samo zato, ker ste me tolikokrat klicali.

Porine pred Gabra osnutek pogodbe o delovnem razmerju.

MOŠKI Z OČALI: Vse imamo pripravljeno. Poglejte, odločite se, in podpišite.

GABER: Če bom sprejel službo, potem bi imel določene pogoje ...

MOŠKI Z OČALI: Zato pa vas vabimo v svoje vrste! Vaši pogoji nas zanimajo. Iskreno bi radi spremenili politiko do tega vprašanja. Neinstitucionalne humanitarne organizacije razumemo kot oplemenitenje našega programa. Ste pogledali plačilni razred?

Gaber gleda dokumente.

Ne reče nič.

MOŠKI Z OČALI: Gre za zaposlitev za nedoločen čas. Vlada se lahko zamenja, vi pa boste obdržali delo in boste še naprej delali za ljudi. Samo to je pomembno. Delo za ljudi.

GABER: Razmisliti moram.

MOŠKI Z OČALI: Imamo pa tudi mi pogoj. En sam.

GABER: Ja?

MOŠKI Z OČALI: Služba je vaša, če podpišete takoj.

Gaber razmišlja.

Podpiše.

Moški z očali mu stisne roko.

MOŠKI Z OČALI: Pravilno ste se odločili. Čestitam.

Gledata se.

MOŠKI Z OČALI: Prvega pridete k nam. Boste lahko zaključili delo v vaši nevladni organizaciji?

GABER: Pravzaprav sem ga že. Imeli smo nove volitve. Izvolili so novo vodstvo.

MOŠKI Z OČALI: Nimate nobene funkcije več?

GABER: V nadzornem odboru sem.

MOŠKI Z OČALI: No, tam lahko ostanete. Se ne izključuje. Saj gre končno za iste zadeve.

Gaber prikima.

MOŠKI Z OČALI: Kaj pa vaša dosedanja predsednica ...? No, kako ji je že ime ...
Karizmatična, zelo sposobna, strastna in angažirana oseba. Že vrsto let sem njen skriti
občudovalec. Če bi imeli v naši državi več takšnih ljudi, bi bilo vse drugače.

GABER: Ona je ...

MOŠKI Z OČALI: Ja?

GABER: Ona je ... Ona je pogumna ženska.

Zatemnitev.

Dvajseti prizor

Bela soba.

Rozalija v beli sobi. Oblečena v belo. V beli postelji. Oči ima zaprte. Počiva. Spi.

Vrata se odprejo.

ZDRAVNIK: Pogumna ženska! Prava borka. Lahko vstopite.

Vstopijo Jurij in oba otroka - Timi in Brina.

Vsi stopijo do postelje. Otroka se s strahom oklepata očeta.

ZDRAVNIK: Zdaj počiva. Telo in um potrebujeta počitek.

JURIJ: Moral bi reagirati že prej. Že prej so bili znaki.

ZDRAVNIK: Niste mogli vedeti. Dokler človek deluje, se nam zdi, da bo že kako. To je tako kot pri električni napeljavi. Dokler luči svetijo, smo prepričani, da je vse v redu, ko pa vrže varovalke ven in je tema, se šele zavemo, da je najbrž nekaj narobe z napeljavo.

JURIJ: Vse se je zgodilo naenkrat. Počutim se krivega.

ZDRAVNIK: Zgodilo se je naenkrat, pripravljalo pa se je leta. In zgodilo bi se v vsakem primeru. Telo je reklo *ne*. Precej pogosta reakcija izgorelosti. Odpovedo mišice, delna paraliza, čeprav je fiziološko vse v redu. Upor telesa, bi lahko rekli. Um se trmasto bori, ne obupa, telo pa reče: *Stop. Ne morem več*.

JURIJ: Imela sva avtomobilsko nesrečo. Od takrat ima težave z levo nogo ...

ZDRAVNIK: To ni v nobeni povezavi. Paraliza bo prešla. Za to imamo zdravila. Dobra, močna zdravila.

Stojijo pred posteljo in gledajo Rozo, ki ima zaprte oči.

JURIJ: Kaj pa ...?

ZDRAVNIK: Vprašajte!

JURIJ: Otroka sta pri meni in moji partnerki. Je bolje, da molčim o tem?

ZDRAVNIK: Edino pravo zdravilo je resnica. Realen svet. Nobenega skrivanja. Takšna so pač dejstva. Z življenjem se moramo spoprijeti. To je najbistvenejše sporočilo.

BRINA: A se bo mamica zbudila?

ZDRAVNIK: Jo bomo pa zbudili!

Zdravnik stopi do Rozinega vzglavja.

Skloni se k Rozi in jo narahlo strese za ramena.

ZDRAVNIK: Gospa Rozalija, gospa ... Obisk imate.

Roza se predrami iz težke more. Govori v nemščini in trmasto odkimava.

ROZA: Roza Luksmeburg wurde in den Fluss geworfen. Sie warfen mich auch in den Fluss.

ZDRAVNIK: Kljub močnim zdravilom jo mučijo sanje. In to v nemščini. Boji se, da jo bodo vrgli v reko.

JURIJ: Roza! Prišli smo na obisk.

Roza odpre oči.

Gleda jih.

Gledajo se.

ZDRAVNIK: Obisk imate, gospa Rozalija.

Roza se nasmehne.

ROZA: Skoraj sem se utopila.

Zdravnik se nasmehne in prikima Juriju.

ZDRAVNIK: Brez skrbi. Minilo bo. Zdaj vas bom pustil same.

Zdravnik prime Jurija za roko. Zaupno mu šepne.

ZDRAVNIK: Resnica. Samo resnica.

Zdravnik odide.

Roza, Jurij, Brina in Timi se gledajo.

Tišina.

JURIJ: Zdravnik je rekel, da si prava borka. In da bo vse v redu.

ROZA: Nisem borka. Roza Luksemburg je bila. Jaz pa nisem. Poiskati jo moram.

Roza stegne roke proti otrokoma.

ROZA: Pridita k meni ...

Roza se nasmehne.

ROZA: Ne bojta se. Roke še lahko premikam.

JURIJ: Pojdita k mamici.

Otroka gresta k Rozi. Brina jo objame in zakoplje obraz v njeno naročje. Tudi mlajši Timi jo objame.

ROZA: Pogrešala sem vaju. Ne moreta si misliti, kako sem vaju pogrešala!

Trojica objeta.

Jurij stoji ob vznožju postelje.

JURIJ: Dobra novica! Dokumenti na tvojem računalniku so se našli. Hard disk je zablokiral. Vse je bilo ves čas tam. Tudi naše družinske fotografije.

Roza objema otoka. Stiska ju k sebi.

JURIJ: Spet bo vse v redu. Mislim, ko boš ozdravela ... Ne bo več tako, kot je bilo, ampak obljubljam ti, spet bomo dobro živeli!

Roza se odsotno nasmehne.

ROZA: Če dobro živite, boste živeli še bolje, če boste kupili naše vzmetnice ...

JURIJ: Prosim?

Mali Timi se odtrga iz materinega naročja.

TIMI: Smrdiš.

JURIJ: Timi!

ROZA: To je zaradi tablet. Polna sem tablet in kemije ... Ampak, minilo bo. Vse bo minilo. Obljubim.

Timi gre k očetu. Tudi hčerka Brina gre nazaj k očetu. Rozalija v postelji.

Gledajo se.

JURIJ: Ne skrbi. Otroka sta pri nama ... Mislim, pri meni in moji partnerki. Zaenkrat.

Gledajo se.

Molčijo.

ROZA: Razumem. Tako je bolje. Dokler spet ne shodim ... Dokler jaz in Roza Luksemburg spet ne shodiva.

Roza se zasmehi.

ROZA: Moram se naučiti hoditi. Spet od začetka. A ni to smešno?!

Roza se smeji.

Otroka se v strahu okleneta očeta.

Vrata se odprejo.

V prostor pokuka ženska. Prepoznamo jo, to je Lepa punca z bujnim oprsjem.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Oprostite. Zdravnik je rekel, da lahko ...

JURIJ: Pridi!

Lepa punca z bujnim oprsjem vstopi. Postavi se ob Jurija in oba otroka. Jurij jo objame okrog ramen. Potem jo v zadregi spusti.

JURIJ: Roza ... To je moja partnerka. Dokler ne bo s tabo ... Hočem reči ... Naj te ne skrbi. Lepo skrbiva za najine otroke ...

ROZA: Poznam vas.

Lepa punca z bujnim oprsjem začudeno pogleda.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Ne ... Mislím, da se še nisva videli.

ROZA: Miklova Zala. Turki, burke, trebušne plesalke, sultan, turbani na glavi ...

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Prosim?

ROZA: V dvorani. Spomnim se vas!

JULIJ: Roza ... Utrujena si.

ROZA: Videla sem te! Spomnim se te! Nisem pozabila! Roza Luksemburg ničesar ne pozabi.

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Gospa ... Nikoli v življenju se nisva srečali.

Roza se začne smejati. Smeji se vedno glasneje.

ROZA: Vse je res. Nič ni izmišljeno. Nič ni samo v moji glavi. Nič, nič, nič ...

Otroka sta prestrašena.

Brina zajoka.

BRINA: Mamica!

LEPA PUNCA Z BUJNIM OPRSJEM: Najbolje, da gremo ... Ni bila dobra ideja ...

Roza se smeji. Vedno bolj noro.

JURIJ: Gremo ... Roza ... Mi zdaj gremo.

Roza se smeji.

Zdravnik prihiti v sobo.

Jurij, otroka in Lepa punca z bujnim oprsjem odhajajo.

Zatemnitev.

Enaindvajseti prizor

Pisarna. Nekje na neznanem kraju.

Moški z očali sedi za mizo. Miza je počiščena. Prazna in svetleča površina. Na mizi samo kozarec vode. In ob njem tableta ...

Moški z očali odpre predal in seže z roko vanj.

MOŠKI Z OČALI: Vem. To si bodo razlagali kot slabost. Skozi desetletja nakopičeno slabo vest. *Kljub vsemu je imel dušo*, bojo rekli. Kurac pa dušo! Vseeno mi je bilo. Vedno je šlo za službo. In za užitek, ja! Tudi za užitek. Rad počnem to. Vedno v ozadju. Nikoli na očeh. Do perfekcije izpeljano. Vedno na uslugo. Vedno nad njimi, ki pridejo, ki odidejo, ki so butasti, ker demokracija izbere tudi butaste, primitivne, nepoučene, sumljive, častihlepne lopove. Jaz nisem to. Jaz sem bog. Bog, ki je vedno na uslugo tistim, ki pridejo. Jaz skrbim, da svet ne pade preveč iz tira. Jaz ga uravnavam ... Ha! Blebetam. Govorim neumnosti. Boli me kurac, kako si bojo razlagali. Vem, da sem dal vse. Sebe sem dal! Svoje življenje sem dal! In ni mi žal. Sploh ne. Brez mene bi šlo vse v pizdo materno že zdavnaj! Ali pa vsaj drugam, v *neobvladljive vode kaosa*. Kje sem že to prebral. Adorno? Sartre? Hegel? Marx? Nietzsche? Kaj me briga! Nočem se premetavati v ognju kot salamander, ki ne more zgoreti, samo cvre se. Ni me strah smrti, strah me je umiranja. Kdo je že to rekel? Balzac? Dostojevski? Marquez? Ali kakšen drug pofukan pisun, Nobelov nagrajenec, ki uspešno meša drek civilizacije. Umetniki so najhujši, ker so najbolj neulovljivi, zato je treba z njimi na kruto. In na kratko. Ha! In čas ... ja, čas ... Prehitel? Me je? Vedno nas prehiti po desni. Na roko pisana poročila so že včeraj, že minila, že minula. Osebni kontakt je že tudi pasé. Samo še medmrežje. Neosebno slednje telefončkom, elektronskim aparatom, signalom, sevanjem ...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Nobene poštene človeške spletki ni več. Pa tudi to mi dol visi. Pizdaaaaaa!! Vesel sem! Zelo vesel, da sem bil zraven.

Iz predala potegne pištolo in se ustrelj v glavo.

Truplo pade na tla za pisalno mizo in izgine.

Modrikast dim plava po prostoru.

Vstopi Mladenič z nahrbtnikom.

Povsem mirno gre do pisalne mize in pogleda truplo. Potem iz predala vzame šop dokumentov. Vidimo tudi rentgenske slike. Očitno gre za zdravniške izvide.

Mladenič z nahrbtnikom stopi do rezalnega stroja, ga vklopi in začne vanj vlagati papirje in dokumente, ki na drugi strani v drobnih, razrezanih trakovih padajo v koš za smeti. Z eno roko vlaga liste in rentgenske slike v rezalnico, v drugi roki drži pametni telefon. Vtipka. Čaka na odziv.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Se je zgodilo, kolegica. Kot smo pričakovali. Dobra prognoza. Ja.

Mladenič z nahrbtnikom se zadovoljno namuzne.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Imel sem odlično mentorico.

Trakovi dokumentov padajo v koš za smeti.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Že delam na tem.

Mladenič z nahrbtnikom se nasmehne.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Bil je zdrav kot dren. Prestrašen? To pa. O, ja! Hipohonder. Ko vse pospravim, bom obvestil ostale. Seveda bom pretresen. Zelo bom pretresen. Bom pa tudi razumevajoč.

Mladenič z nahrbtnikom zahlipa.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Boljše tako, kot pa da bi se mučil z dolgotrajno boleznijo.

Mladenič z nahrbtnikom neha hlipati.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Sem dober? Hvala. Nekaj sem se pa le naučil.

Trakovi dokumentov padajo v koš za smeti.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Ne skrbet. Samo prava zdravstvena dokumentacija bo ostala, jasno. In v njej je popolnoma zdrav. Tudi jasno.

Še zadnji trakovi dokumentov padajo v koš za smeti.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Končano. Pospravljeno. Zdaj pa samo še meso.

Mladenič z nahrbtnikom izklopi pametni telefon in ga vtakne v žep. Potem ugasne stroj za uničevanje dokumentov. Stopi do pisalne mize. Gleda truplo na tleh za mizo.

MLADENIČ Z NAHRBTNIKOM: Ubogi prasec!

Mladenič z nahrbtnikom pljune na truplo.

Zatemnitev.

Prizor pred koncem

Bela soba.

Roza se drži za stranico postelje. Poskuša hoditi. Muči se. Premika noge. Centimeter za centimetrom.

ROZA: Še malo, še malo ... Ne bom se dala. Poiskala jo bom. Tu je. Blizu. V sosednji ulici. Srečala sem jo že. Samo vedela nisem, da je to ona. Zdaj bom šla k njej. Ponovno se rodim in spet shodim, in grem k njej. Roza Luksemburg stanuje v sosednji ulici. Samo potrkam na njena vrata. Samo poiščem jo. Čaka. Ona čaka. Jaz čakam. Ženske čakamo! Svet čaka! Še malo ... še en korak ... še čisto malo do cilja...

Roza spusti stranico postelje in naredi nekaj prvih korakov.

Obraz se ji razsvetli.

Hodi! Hodi!

Zatemnitev.

KONEC